

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

AMPUTE FUTBOL VE TEKERLEKLİ SANDALYE
BASKETBOL SPORCULARININ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ VE KARAR VERME STİLLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS

HAZIRLAYAN

Muhammet ACET

Danışman: Prof. Dr. Ercan GÜR

2019

ONAY SAYFASI

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Bu tez Yüksek Lisans/Doktora Tezi standartlarına uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Yüksel SAVUCU
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanı

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ercan GÜR

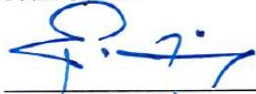
Danışman

Yüksek Lisans/Doktora Sınavı Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Ercan GÜR

Doç. Dr. Mustafa KARADAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İLKİM

ETİK BEYAN

Kendime ait çalışmalar ile bu tez çalışmasını gerçekleştirdiğimi, çalışmaların planlanmasından, bulgularının elde edilmesine ve yazım aşamasına kadar tüm aşamalarında etiğe aykırı davranışım olmadığını, bu tezdeki tüm bilgileri ve verileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması içinde yer alan ancak bu tez çalışmasının bulguları arasında yer almayan verilere, bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Muhammet ACET

08/08/2019

İmza

Prof. Dr. Ercan GÜR

Beden Eğitimi Spor Anabilim Dalı

ELAĞIĞ

TEŞEKKÜR

Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında gerçekleştirdiğim ve Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum bu tezin yapılmasında öncelikle büyük bir emek ve titizlikle tecrübeleri ile yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Ercan GÜR'e ve her konuda bilgi ve fikirlerine danıştığım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ILKIM'a teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin her aşamasında gösterdikleri sabır, özveri ve destekleri için aileme, Harun BÜYÜKYILDIRIM' a, Özcan ÖZDEMİR' e, Ferhat CENGİZ' e, Mehmet YAĞMUR' a, Seyit Beytullah AYAZ' a, analiz kısmında yardımlarını esirgemeyen Öğr. Gör. Metin Can KALAYCI' ya ve Dr. Öğr. Gör. İhsan KUYULU' ya teşekkür ederim.

Muhammet ACET

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
1. ÖZET	1
2. ABSTRACT	3
3. GİRİŞ	5
3.1 Genel Bilgiler	6
3.1.1 Engelli Kavramı ve Tanımı	6
3.1.2 Engelliliğin Genel Nedenleri	6
3.1.2.1 Doğum Öncesi Nedenler	7
3.1.2.2 Doğum Sırası Nedenler	7
3.1.2.3 Doğum Sonrası Nedenler	7
3.1.3 Engellilik Türleri	7
3.1.3.1 Zihinsel Engellilik	7
3.1.3.2 Otistik Engellilik (Otizm)	8
3.1.3.3 Görme Engellilik	8
3.1.3.4 Konuşma Engellilik	9
3.1.3.5 İşitme Engellilik	9
3.1.3.6 Bedensel Engellilik	10
3.1.4 Bedensel Engele Yol Açan Durumlar	10
3.1.4.1 Spinal Kord (omurilik) Yaralanmaları	10
3.1.4.2 Doğuştan Kas Hastalıkları	11

3.1.4.3 Romatizmal Hastalıklar	11
3.1.4.4 Doğuştan Uzun Eksiklikleri	11
3.1.4.5 Doğuştan Kalça Çıkığı	11
3.1.4.6 Çarpık Ayak	11
3.1.4.7 Doğuştan Kol Felci	12
3.1.4.8 Yapışık Parmak	12
3.1.4.9 Cücelik	12
3.1.4.10 Travmatik Özürlü	12
3.1.5 Bedensel Engellilerde Spor	13
3.1.6 Bedensel Engelliler İçin Spor Branşları	13
3.1.6.1 Ampute Futbol	14
3.1.6.2 Tekerlekli Sandalye Basketbol	18
3.1.7 Kişilik Kavramı	21
3.1.8 Kişiliğin Oluşmasına Etki Eden Faktörler	22
3.1.8.1 Genetik ve Bedensel Faktörler	22
3.1.8.2 Sosyo- Kültürel Faktörler	23
3.1.8.3 Aile Faktörü	23
3.1.8.4 Coğrafi ve Fiziki Faktörler	23
3.1.8.5 Diğer Faktörler	23
3.1.9 Kişilik ve Spor	24
3.1.10 Karar Verme	25
3.1.11 Karar Verme Kavramının Önemi	29
3.1.12 Karar Verme Süreci	30
3.1.13 Karar Verme Stilleri	33
3.1.14 Sporda Karar Vermenin Önemi	35
4. GEREÇ ve YÖNTEM	38

4.1 Araştırmanın Amacı	38
4.2 Araştırma Grubu	38
4.3 Verilerin Elde Edilmesi	38
4.4 Envanterin Uygulanması	39
4.4.1 Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği	39
4.4.2 Melbourne Karar Verme Ölçeği	40
4.5 İstatistiksel Analizler	41
5. BULGULAR	42
6. TARTIŞMA	54
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	60
8. KAYNAKÇA	61
9. EKLER	67
Ek-1: Anket formu	67
Ek-2: Etik kurul kararı	71
10. ÖZGEÇMİŞ	72

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	Araştırmaya Katılan Engellilerin Yaş Dağılımları	42
Tablo 2	Araştırmaya Katılan Engellilerin Spor Branşı Dağılımları	42
Tablo 3	Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim-Öğretim Düzeyi Dağılımları	42
Tablo 4	Araştırmaya Katılan Engellilerin Medeni Durum Dağılımları	43
Tablo 5	Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Nedenleri Dağılımları	43
Tablo 6	Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Yaşı Dağılımları	43
Tablo 7	Araştırmaya Katılan Engellilerin Lig Dağılımları	44
Tablo 8	Araştırmaya Katılan Engellilerin Ölçeklerden Elde Ettikleri Değerler	44
Tablo 9	Araştırmaya Katılan Engellilerin Medeni Durumlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	45
Tablo 10	Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Nedenlerine Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	46
Tablo 11	Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Yaşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	47
Tablo 12	Araştırmaya Katılan Engellilerin Yaşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	48
Tablo 13	Araştırmaya Katılan Engellilerin Lig Seviyelerine Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	49
Tablo 14	Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim Seviyelerine Göre Kişilik Ölçeğinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	50
Tablo 15	Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim Seviyelerine Göre Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması	51

Tablo 16 Araştırmaya Katılan Engellilerin Spor Branşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

52

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

cm : Santimetre

İWBF : Uluslararası Tekerlekli Sandalye Basketbol Federasyonu

m : Metre

TBSEF: Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu

İWBF : Uluslararası Tekerlekli Sandalye Basketbol Federasyonu

1. ÖZET

Bu çalışmada; Şanlıurfa, Malatya ve Gaziantep illerindeki ampute futbol ve tekerlekli sandalye basketbol sporuyla ilgilenen sporcuların kişilik özellikleri ve karar verme stillerinin bazı değişkenlere (Engel sebepleri, engel yaşı, kişinin; konuşkan olması, karamsar hüzünlü olması, içine kapanık olması, dikkatli karar vermesi, kaçınan karar vermesi, erteleyici karar vermesi, panik karar vermesi) göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 40 ampute futbol, 40 tekerlekli sandalye basketbol ve 30 spor yapmayan sedanter (110) bireye ulaşıldı.

Araştırma grubunu 2018-2019 sezonunda Şanlıurfa, Malatya ve Gaziantep illerinde bulunan 5 ampute futbol ve 7 tekerlekli sandalye basketbol takımlarında (Süper lig, 1.lig, 2.lig ve bölgesel lig) oynayan ve bu takımlardaki toplam sporcu sayısının % 70'ine tekabül eden ortalama 80 erkek sporcu ve 30 bedensel engelli sedanter erkek bireye anket uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında bireylere geçerlilik ve güvenilirliği onaylanmış olan Melborne Karar Verme ve Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizler kapsamında verilerin normallik dağılımı için Shapiro – Wilk ve Kolmogorow-Smirnov normallik testleri kullanılırken bağımsız gruplar arası farklılıklar da tek yönlü varyans analizi (One- Way- ANOVA- LSD, Bonferroni, Post Hoc Tests) ve bağımsız örneklem t-testi (Independent Samples T- Test) yapıldı.

Sonuç olarak; ampute futbol, tekerlekli sandalye basketbol ve sedanter bedensel engelli bireylerin kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin çeşitli

demografik değişkenlere ve spor yapma durumu ile birlikte ilgili spor branşının lig seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimler: Ampute Futbol, Tekerlekli Sandalye Basketbol, Kişilik, Karar Verme

2. ABSTRACT

The Comparison of Personality Characteristics and Decision Styles of Ampute Football and Wheelchair Basketball Players

In this study, it is aimed to study the personality characters and decision making styles of athletes who are intereseted in amputee basketball in Şanlıurfa, Malatya, Gaziantep according to some factors (reasons of disability, age of disability, person's being talkative,moody, being sad, being timid, careful decision making, delayed decision making panic decision making). With this goal, 40 amputee footballers, 40 wheelchair basketballers and 30 sedentary not doing sports (110) are reached over.

In the 2018-2019 season, the survey was applied to the average number of 80 male athletes and 30 physically disabled sedentary male individuals who correspondens to the 70% of the total number of these athletes who played in 5 amputee football and 7 wheelchair basketball teams(super league, 1st league, 2nd league and regional league) in the provinces of Şanlıurfa , Malatya and Gaziantep.

Melborne Decision-Making and Five-Factor Personality Scale, which was validated for its reliability and safety, was applied to the individuals. The data obtained were evaluated in SPSS program..Shapiro - Wilk and Kolmogorow-Smirnov normality tests were used for the distribution of normality of data within the scope of statistical analyzes, while differences between independent groups were analyzed by one way ANOVA (LSD, Bonferroni, Post Hoc Tests) and independent samples t-test (Independent Samples). T-Test).

As a result, there was no meaningful differences found in personality characteristics and decision making styles of amputee football, wheelchair basketball disabled individuals according to various demographic variables and sporting status and league level of the related sports branch.

Keywords: Amputee Football, Wheelchair Basketball, Personality, Decision Making

3. GİRİŞ

İnsan, yaşamı boyunca istemediği ve beklemediği çeşitli durumlarla karşılaşabilmektedir. Bu durumlardan biri olan engellilik olgusu ise insanın yaşamı boyunca hep karşılaştığı bir gerçektir. İnsanların iradesi dışında gelişen bir nedenle veya insanların kendi kusurları ve ihmalleri sonucunda ortaya çıkan engellilik, insanlık tarihi kadar eski olup insan aklını hep meşgul etmiştir (1).

Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle zihinsel, duygusal, ruhsal, bedensel ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde yitirmesi nedeniyle günlük ihtiyaçlarını karşılama ve topluma uyum sağlamada güçlükleri olan korunma, rehabilitasyon, bakım, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişilere engelli denir (2).

Bir dönem engellilik olgusu bireylerde ve ailelerinde Tanrı'nın cezası olarak algılanmıştır. Bundan dolayı engelli bireylere yardım etmek Tanrı'nın öfkesini almak olarak değerlendirilmiştir. Bazı dönemlerde ise engelli bireyleri öldürmek veya ölüme terk edip onlardan kurtulmanın yolları aranmıştır. Engelli bireyler kimi zaman ise hor görülmüşler, kötü işlerde kullanılmışlar ve ayrı bölgelerde yaşamaya zorlanmışlardır. Hristiyanlık ve İslamiyet gibi büyük dinler, engellilere karşı bu bakış açısını değiştirip engelli bireylerin de insan olduğunu ve insan gibi yaşama haklarının olduğunu bilimsel gelişmeler ve ilahi dinlerin öğretileri vesilesiyle yaygınlaştırmıştır. Günümüzde ise engellilik, insan haklarının en önemli konularından biri olmuştur (3).

Spor; insanların kendi dar kalıplarından çıkarak farklı fikirlerden, görüşlerden, ortamlardan ve kişilerden etkilenmesi ve onları etkilemesi ile

insanlarla iletişim içinde olmasını sağlar. Bu açıdan baktığımızda spor yeni dostlukların oluşmasına, dostlukların sağlamlaştırılmasına ve sosyal kaynaşmaya katkı sağladığı söylenir (4). Engelli bireylerde ise spor; engellilerin birbirlerini anlamasını sağlayan, kendilerine güvenlerini arttırarak yaşama bağlanmalarına olanak tanıyan ve insanlarla etkileşimlerinin artmasına katkıda bulunan önemli bir yöntemdir (5).

3.1 Genel Bilgiler

3.1.1 Engelli Kavramı ve Tanımı

Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası kişinin herhangi bir neden ile ruhsal, zihinsel, bedensel ve sosyal yeteneklerini farklı derecelerde yitirmesi sebebiyle günlük ihtiyaçlarını yerine getirmede ve sosyal hayata adapte olmakta zorluklar yaşayıp başkalarının yardımına ve destek hizmetlerine gereksinim duyan kişilere engelli denilmektedir (6).

Başka bir ifadeyle engellilik; bireyin fizyolojik, anatomik, psikolojik yapı ve fonksiyonlarındaki eksiklik ve kayıp sonucunda normal şartlarda başarabileceği aktivitelerin bir kısmının ya da tamamının yapılamaması durumu olarak belirtilmektedir (7).

3.1.2 Engelliliğin Genel Nedenleri

Engelliliğin nedenleri; doğumdan önce, doğum sırası ve doğumdan sonra olmak üzere üç gruba ayrılır (7).

3.1.2.1 Doğum Öncesi Nedenler

Doğum öncesi sebepler olarak: genetik hastalıklar, epilepsi, kalp hastalıkları, diyabet, akraba evlilikleri, kontrolsüz ilaç kullanımı, radyasyona maruz kalma, annenin hamilelik döneminde geçirmiş olduğu enfeksiyon hastalıkları (suçiçeği, hepatit B, kızamıkçık, cinsel yolla bulaşan hastalıklar), annenin; kimyasal maddeler sonucu zehirlenmesi, yaşı, dengesiz ve yetersiz beslenmesi doğum öncesi sebepleri oluşturur (7).

3.1.2.2 Doğum Sırası Nedenler

Doğum sürecinin uzun sürmesinden dolayı bebeğin oksijensiz kalması, erken veya geç doğum, doğum anında yapılan yanlış uygulamalar doğum sırası sebepleri oluşturur (7).

3.1.2.3 Doğum Sonrası Nedenler

Bebekte; sarılığın uzun sürmesi, havale ve yüksek ateşin görülmesi, menenjit, beyin iltihabı, aşırı derecede bebeğe ilaçların verilmesi, kafa travmaları, zehirlenmeler, iş ve ev kazaları, çevresel etmenler, trafik kazaları, annenin eğitim durumu, doğal afetler ve yaşlanma doğum sonrası sebepleri oluşturur (8).

3.1.3 Engellilik Türleri

3.1.3.1 Zihinsel Engellilik

Zekâ; insanın öğrenebilme, öğrenilenden faydalanabilme, farklı ve yeni durumlara uyum sağlayabilme, karşılaştırabilme ve değişik çözümler bulabilme durumudur. Zihinsel engellilik, genel anlamda zekâ yetersizliğinin olduğu bir durumdur. Başkalarının yardımı olmadan bağımsız hareket edebilme, kendi başına

beslenme, yıkanma, giyinme, konuşabilme, bir ifadeyi anlayıp yorumlayarak iletişime geçme becerisi, küçük yaşam becerileri, toplumsal ilişkiler ve mesleki kazanımlar gibi beceri alanlarını içerir. Başka bir tanımda anlama, hafıza ve yorumlama, dikkat gibi genel zekâ fonksiyonları açısından normal seviyenin altında olması durumudur (9).

3.1.3.2 Otistik Engellilik (Otizm)

Otizmin belirtileri insanoğlunun hayatının ilk dönemlerinde ortaya çıkmaya başlar ve yaşamı boyunca devam eder. Otizm; kısıtlayıcı ilgi alanları, iletişimde gecikmeler ve sapmalar gibi karmaşık gelişimsel bir bozukluktur (10).

Gelişimsel, dilsel ve sosyal yetenek alanlarında otistik hastalar genelde problem yaşayıp insanlarla arkadaş olmada, iletişim kurmada ve söylenenleri yapmakta güçlük yaşayabilmektedirler. Otistik bireylerin düzenli ve sağlıklı bir aile ortamı, iyi bir okul ve eğitim hayatları olursa bu engelliliğin olumsuzluklarına karşı direnip baş etmeyi öğrenebilir. Otistik çocuklar; genelde kişiler arası iletişimde, kapsamı dar tekrar edici ilgili alanlarda ve sosyal ilişkilerde sıkıntı yaşamaktalar (11).

3.1.3.3 Görme Engellilik

Görme engellilik, gözü oluşturan dokuların, sinirlerin ve kasların herhangi birinde ortaya çıkan hastalık sonucu görme bozukluğuna veya görme kaybına yol açan bir durumdur (6). Görme yetersizliği bireylerin gelişimini, çevresiyle iletişimini ve eğitim imkânlarından faydalanmasını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Görme engelli kişiler çevrelerinde bulunan insanların gösterdikleri acıma, aşırı koruma gibi yanlış davranışlardan dolayı sosyal yetenekleri öğrenme ve uygulamada sıkıntı yaşamaktadırlar (12).

Görme, gelişimin tamamında önemli bir motivasyon aracıdır. Görmenin sınırlı olması ya da hiç olmaması baş ve boyun kontrolünden başlayarak dil ve kavram gelişimi, emekleme, yürüme gibi gelişim alanlarında gecikmelere neden olup bireyi olumsuz etkilemektedir (13).

3.1.3.4 Konuşma Engellilik

Konuşma, bireyin aktif bir şekilde toplumda rol alabilmesini ve çevresi ile iletişim kurabilmesini sağlayan duyularımızdan biridir. Konuşma akışında, vurgularında, ses birimlerini çıkarışlarında, ritminde artikülasyon bozukluğu olanlara konuşma engelli denir. Kişi konuşurken cinsiyetine, yaşına ve fiziksel yapısına uygun bir şekilde sesler çıkarmayıp anlaşılmayacak hoş olmayan sesler çıkarıyorsa ve bu durum süreklilik gösteriyor ise söz konusu birey konuşma engelli kabul edilmektedir (6).

Konuşma engelliliğin gelişimsel dil bozuklukları, sesletim ve ses bilgisi bozuklukları, edinilmiş dil bozuklukları, ses bozuklukları ve akıcı konuşma bozuklukları olmak üzere beş alt grubu bulunmaktadır (10).

3.1.3.5 İşitme Engellilik

Tek bir kulak veya iki kulaktan kısmi ya da tam olarak işitme sorunu varsa bu bireylere işitme engelli denir (10).

Duymayan bireylerin bulundukları ortamlara uyum sağlamadaki problemleri bireylerin bulundukları ortamlara karşı duyarsız, olaylara tepkisiz kalmasına sebep olmaktadır. Bu duyarsızlık bireyde devam ettikçe bireyin toplum ile birlikteliğinde de sıkıntılar meydana getirmektedir. Çocuk; işiten yaşlılarına düşünce, duygu ve bilgilerini anlatmak yerine kendisi gibi işitme engelli olan

bireylerle düşünce ve duygularını anlatmayı tercih eder. Bu da çocuğun az sayıda insan ile iletişime geçip kendisini geliştirmede belirli alan çizmesine sebep olur (14).

3.1.3.6 Bedensel Engellilik

Doğuştan veya sonradan hastalık, yaralanma ve kaza sonucu bireyin fiziksel yapısında bir bozukluk veya eksiklik oluşturarak bedensel yeteneklerini kısıtlayan veya tamamıyla ortadan kaldıran engellilik türüdür (15).

Bedensel engelli bireyler tekerlekli sandalyeye bağlı ve yürüyebilen engelliler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Yürüyebilen engelliler sınıfını; koltuk değneği ile yürüyebilen, baston veya başka bir dayanak ile yürüyebilen ve başka bir yardıma ihtiyaç duymadan yürüyebilenler oluşturmaktadır. Tekerlekli sandalyeye bağlı sınıfı ise ara sıra yürüyüp tekerlekli sandalyeye bağlı olan, vücudunun üst bölümünü tamamen kullanabilen ve vücudunun hiçbir bölümünü kullanamayan engelliler oluşturmaktadırlar (16).

3.1.4 Bedensel Engele Yol Açan Durumlar

Bedensel engele yol açan birçok durum bulunmaktadır. Bu durumlar;

3.1.4.1 Spinal Kord (omurilik) Yaralanmaları

Omurilik, insanın beyni ile bedeni arasındaki iletişimi sağlayan sinir hücrelerinden ve liflerden oluşmaktadır (15).

İnsan yaşamını değiştiren en önemli travmalardan biri omurilik yaralanmalarıdır. Travmaların omuriliğe verdiği hasar sonucu istemli kas kullanımını kaybı ve felçlikler oluşabilir (15).

3.1.4.2 Doğuştan Kas Hastalıkları

İskelet kaslarının bozulması ve bu bozulmaya bağılı olarak kas güçsüzlüğü ile seyreden doğumdan itibaren ortaya çıkan bir hastalıktır. Zamanla eklem sertlikleri, şekil bozuklukları ve ilerleyici sakatlıkların da ortaya çıkmasına sebep olur (15).

3.1.4.3 Romatizmal Hastalıklar

İnsan vücudundaki ayak bileğı, diz, kalça, el-ayak eklemleri, omurga eklemleri gibi eklemleri tutabilen ve eklemlerin zedelenmesine yol açan bir hastalıktır (15).

3.1.4.4 Doğuştan Uzun Eksiklikleri

Doğuştan kısmen ya da tamamen bacak, kol, el ve parmak gibi uzuvların oluşmadığı durumlarda görülür. Sebebi annenin gebeliğın ilk üç ayında kullanılması sakıncalı ilaçları kullanmasıdır (15).

3.1.4.5 Doğuştan Kalça Çıkığı

Doğumdan önce, doğum sırasında ve doğumdan sonra kalça eklemının yetersiz gelişmesine bağılı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Erkeklerde kız çocuklarına oranla daha az görülür. En önemli sebebi ise bebeğın kundaklanmasıdır (15).

3.1.4.6 Çarpık Ayak

Bir ya da her iki ayağın topuğıyla beraber bükük ve içe dönük şekilde görülmesidir. Esnek ve sert şekil bozukluğu olmak üzere iki tipi vardır. Esnek olan çarpık ayak, doğumdan kısa bir süre sonra egzersiz uygulamaları ve alçı ile

düzelirken sert olan çarpık ayak, cerrahi operasyonla düzelir. Çarpık ayak, beyin ve omuriliği tutan hastalıklarda ayak çevresinde bulunan kasların kuvvet dengesizliğine bağlı olarak ortaya çıkar (15).

3.1.4.7 Doğuştan Kol Felci

Doğum sırasında kolda bulunan sinirlerin zarar görmesine bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Etkilenen kolun tamamının felç olabileceği gibi el ya da omuz çevresinde bulunan kasların zayıflığı da görülebilir. Sebebi bebeğin anne karnında ters duruşu, bebeğin fazla kilolu olması ve zor olan doğumlarda bebek doğrultulurken yapılan manevralardır (15).

3.1.4.8 Yapışık Parmak

Doğuştan ayak ya da el parmaklarının iki ya da daha fazlasının bitişik olmasıdır. Yapışık parmak bozukluğunun meydana gelmesinde kalıtsal geçiş önemli yer tutmaktadır (15).

3.1.4.9 Cücelik

Nadiren görülen bedensel engellilik problemlerinden biri olup boyun normal sayılan değerler seviyesine ulaşamaması veya boy kısalığıyla beraber vücut bölümlerinin orantısız olması durumudur. Uzun kemiklerin büyüme kıkırdağındaki yapısal bozukluklar cüceliğe yol açan temel nedendir (15).

3.1.4.10 Travmatik Özurler

Travmatik özür; iş kazası, trafik kazası, doğal afetler, savaş gibi etkenler ile meydana gelen yaralanmalar sonucunda ortaya çıkan özür durumudur (15).

3.1.5 Bedensel Engellilerde Spor

Mutlu ve sağlıklı bir yaşam sürdürmek için spor tüm insanlar açısından önemli bir uğraştır. Ancak engelli kişiler için spor daha farklı bir öneme sahiptir. Çünkü spor, engelli kişilerin yaşamlarına olumlu bir şekilde destek sağlayarak hayatlarında yeni pencereler açmaktadır (17).

Spor, engelli kişilerin sorunlarını aşmasında yalnızlık duygularını en aza indirerek yaşamlarına olumlu bir şekilde destek sağlar. Spor engelli bireyler için yarışmadan çok bir rehabilite ve tedavi yöntemi olarak karşımıza çıkmakta ve engelli bireylerin topluma uyum sağlamasında en iyi yöntemlerden biridir (8).

Günümüzde engelli bireylerin değişik branşlarda engel durumu ve derecesine göre spor yapma olanakları bulunmaktadır. Bu da bedensel engelli bireylerin kaslarını kontrol etmesine, bazı hareketleri özgürce yapmasına, dengede durmasına, koordinasyon kazanmasına, kendine güvenmesine yardımcı olmaktadır (8).

Engelli bireylerde spor konusu, son yıllarda önem kazanmıştır. Her engelli bireyin topluma uyum sağlamasında, yaşama azminin arttırılmasında ve engelli bireylerin bir şekilde sporla ilgilenmesinde önemli adımlar atılmıştır (8).

3.1.6 Bedensel Engelliler İçin Spor Branşları

Ampute futbol, yüzme, tekerlekli sandalye basketbol, tekerlekli sandalye eskrim, atıcılık, tekerlekli sandalye tenis, bilek güreşi, tekerlekli sandalye dans, oturarak voleybol, okçuluk, kayak, boccia, tekerlekli sandalye curling, yelken, atletizm, halter, badminton, masa tenisi gibi branşlarda engellilere yönelik müsabakalar yapılmaktadır (18).

3.1.6.1 Ampute Futbol

Ampute futbol, bacak ve kollarından birinin kullanılamaz durumda olan bireylerin koltuk değneği (kanadyen) yardımıyla oynadıkları üst düzey beceri ve kontrol gerektiren bir futbol türüdür (19).

Ampute futbol; engelli bireylerin hayata katılımında önemli bir yer aldığı gibi engelli bireylerin neleri başarabileceğinin fark edilmesi açısından da önemli bir rol oynamaktadır. Ampute futbol, engelli olimpiyat oyunları (Paralimpik) sporlarından biri olup bu branşta Avrupa ve Dünya şampiyonaları da düzenli bir şekilde yapılmaktadır (20).

Ampute futbolun tarihçesine bakacak olursak ilk olarak ABD'nin Seattle şehrinde Don Bennett tarafından 1980 yılında dile getirildi. Bennett kanadyenleri ile arabasına doğru ilerlerken basketbol oynayan çocukların topu önüne gelmiş ve Bennett sağlam ayağıyla topa vurmuş. Bu olay da Dünya Ampute futbolunun başlangıcı olarak tarihe geçmiştir. 1986 yılında futbol antrenörlüğü yapan Bill Barry Seattle Engelliler Spor ve Rekreasyon Birliğinin teknik direktörü oldu ve Ampute Futbol International'ı kurdu. Takıma yönetici olarak da Bennett'i getirildi. Bill Barry Doğu Avrupa ve Orta Amerika'ya Ampute futbolu tanıtmak için gitti. Ampute futbolu ilk oynayan bireyler içerisinde bayanlar da vardı. ABD'de 1984 yılında ilk Uluslararası Ampute Futbol turnuvası yapıldı. Turnuvaya Kanada, Amerika ve Orta Amerika ülkelerinden takımlar katıldı. 1988 yılında İngiltere'de Dr. Gwynn Thomas öncülüğünde ampute futbolu bir rehabilitasyon faaliyeti olarak İngiliz Ampute Futbol Derneği tarafından tanıtıldı. 1988 yılında Seattle'de yapılan Dünya Kupası'na İngiltere de takımını gönderdi ve bu şampiyonada El Salvador birinci, İngiltere ikinci, ABD üçüncü oldu. Bill

Barry 1989 yılında Özbekistan’da ampute futbolunu tanıttı ve 1991 yılında Özbekistan’da Dünya Kupası düzenlendi.1998 yılında World Ampute Futbol internet sitesi kuruldu. İngiltere’de 1998 yılında yapılan Dünya Kupası’nda ise Rusya birinci, Özbekistan ikinci ve Brezilya üçüncü oldu. Dünya Ampute Futbol Federasyonu 1998 yılında Rusya’da kuruldu ve kurucu başkanlığa ise Rus Georgi Lunacarski getirildi. Brezilya’da 2005 yılında Dünya Ampute Futbol Federasyonu Kongresi yapıldı. Başkanlığa ise İngiliz Steve Johnson getirildi. Sierra Leone’de 2007 yılında Afrika Kupası düzenlendi ve Gana birinci, Liberya ikinci, Sierra Leone üçüncü oldu. 2007 yılında Antalya’da düzenlenen Dünya Ampute Futbol Federasyonu Kongresinde World Ampute Football Federation başkanlığına Türk Prof. Dr. Kamil Yazıcıoğlu seçildi. 2008 yılında Antalya’da yapılan Avrupa Şampiyonasında ise Rusya birinci ve Türkiye ikinci oldu (20). 2017 yılında Türkiye’de düzenlenen Avrupa Şampiyonasında Türkiye birinciliği elde ederken İngiltere ikinci olmuştur. 2018 yılında Meksika’nın ev sahipliği yaptığı Ampute Futbol Dünya Kupası’nda penaltı atışları sonucunda birinci Angola olurken ikinciliği ise Türkiye elde etmiştir. Meksika’yı yenen Brezilya ise üçüncü olmuştur (18).

Türkiye’de ampute futbolun tarihçesine bakacak olursak ilk olarak 2003 yılında Uluslararası Ampute Futbol Federasyonu’nun kurallarına uygun olarak Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Rehabilitasyon ve Bakım Merkezinde oynandı. Prof. Dr. Kamil Yazıcıoğlu Türkiye’de ampute futbolunun kurucusudur. Karagücü ise ilk Türk ampute futbol takımıdır. Beden Eğitimi Öğretmeni olan Orhan Azboy’un da Türkiye’de ampute futbolun kuruluş aşamasında katkıları oldu. 2003 yılında Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu (TBESF)

ampute futbolu bünyesine aldı. Türkiye’de düzenlenen ilk ampute futbol turnuvası ise Ankara TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi’nde yapılan 1. Gazi Ampute Futbol Turnuvasıdır. Türk Milli Takımı 2-7 Nisan 2005 tarihleri arasında ilk uluslararası müsabakasına Ukrayna’nın Kiev şehrinde katıldı. 11-21 Ağustos tarihleri arasında Brezilya’nın Rio De Jenario şehrinde düzenlenen Dünya Kupası’na Türk Milli Takımı da katıldı ve 5. oldu. Türk Milli Takımı ilk Avrupa şampiyonasına 21-27 Eylül tarihleri arasında Rusya’nın Volgograd şehrinde katılarak 5. oldu. Trabzon’da 4-12 Mart tarihleri arasında yedi takımın katılımıyla 1.Ampute Futbol Türkiye Şampiyonası düzenlendi ve Keçiören Belediyespor şampiyon oldu. Şampiyonada Türkiye’nin ilk ampute futbol hakemleri olan Burak Astar, Tansel Yetik ve Hüseyin Erdal görev yaptı. TBSEF ampute futbolu geliştirmek için Mayıs 2007’de İngiltere ile iki hazırlık maçı yaptı. Maçları 4-0 ve 1-0’lık skorla İngiltere kazandı (20, 21).

Türkiye’de Ampute Futbol 2018-2019 sezonunda Süper Ligde 10 takım, 1.Ligde 10 takım ve 2. Ligde 8 takım mücadele etmektedir (18).

Ampute futbol maçları uzunluğu 55-70 m ve genişliği ise 30-50 m arasında rengi yeşil olan sentetik çim ya da normal çim sahalarda oynanır. İdeal bir ampute futbol sahasının uzunluğu 60 m, genişliği 40 m’dir. Sahanın çizgilerinin genişliği en fazla 12 cm olmalıdır. Kale direkleri ise 5 m genişliğinde, 2.20 m yüksekliktedir. Ceza alanı uzunluğu 10 m, genişliği 8 m’dir. Penaltı noktası kale çizgisine 7 m uzaklıktadır. Bir ampute futbol maçı 25’er dakikalık iki devreden oluşur. Her devrede takımların 1 dakikayı geçmemek şartıyla mola hakkı vardır. Netice alınması istenilen maçlarda 10’ar dakikalık iki uzatma devresi oynanır. Uzatma devrelerinde de takımların birer mola hakkı vardır. Devre

arasında 10 dakikayı geçmemek şartıyla takımların dinlenme hakları vardır. Bir ampute futbol takımı 1 kaleci olmak üzere toplam 7 oyuncu sahada; 1 kaleci olmak üzere 7 oyuncu da yedek kulübesinde bulunan 14 oyuncudan oluşur (22).

Ampute futbol maçlarında ampute olmayanlar oynayamaz. Maçlarda iki ayağı ampute olanlar dışında protez kullanılmamaktadır. Ampute ayakla topa vurmamak ve yere basmak yasaktır. Maçlarda oyuncular 2 adet kanadyen kullanırlar ve kanadyenler elin uzantısı sayılır. Kanadyenlerin rengi tozluklarla aynı olmalıdır. Ayrıca kanadyenler ile topa vurmamak yasaktır. Ampute futbol maçlarında maçın başlaması için bir kaleci ve en az dört oyuncu olmalıdır. Maç oynanırken oyuncu sayısı beşin altına düşerse maç başlatılmaz. Oyuncu değişikliğinde sınırlama yoktur. Değişiklikle maçı çıkaran oyuncu maça tekrar girebilir. Yedek oyuncularından en fazla iki tanesi aynı anda değiştirilebilir. Kaleci sadece yedek kaleci ile yer değiştirebilir. Kaleciler ve oyuncular ceza alanı içinden kullandıkları tüm direkt ve indirekt vuruşlar veya kale vuruşlarında topu havadan direkt karşı alana atamazlar. Atarlarsa rakip takım orta çizgiden indirekt serbest vuruşla oyuna başlar. Taç vuruşu ayakla kullanılır. Oyuncu rakibin kalesine ve kendi kalesine direkt taç vuruşundan gol kaydedemez, bu durumda rakibin kalesinde oyun kale atışı ile kendi kalesinde ise köşe vuruşu ile oyun başlar. Kale vuruşunda rakibin kalesine ve kendi kalesine doğrudan gol kaydedilemez. Oyuncu yerde yatarken veya kayarak rakip oyuncuya ve topa müdahalesi tehlikeli hareket olarak kabul edilir. Ampute futbolda ofsait yoktur. Kalecilerin bir kolu ampute olmalı ve ampute olmayan ellerine sadece eldiven takılmalıdır. Kaleciler ampute kollarıyla bilerek topa dokunamazlar. Kaleciler top oyun alanı içerisinde iken bilerek ceza alanını terk edemezler. Kaleciler ceza alanı dışındaki serbest vuruşları ve

penaltıları kullanamaz. Ampute futbol maçlarında üç tane hakem görev yapar ve hakemler bayrak kullanmazlar. Maçı başlatma ve bitirme yetkisi, uzatma süresine karar vermesi, mola ve maçı tatil etme yetkisi hakeme aittir. Hakem ve yardımcı hakem oyun alanında üçüncü hakem ise yedek kulübeleri önünde görev yapar (18).

3.1.6.2 Tekerlekli Sandalye Basketbol

Dr. Guttmann tarafından 1 Şubat 1945 yılında İngiltere’de II. Dünya Savaşında vücudunda çeşitli yaralanmalar ve fiziksel engele sahip olmuş bireylerin rehabilitasyonu için ortaya çıkarılan tekerlekli sandalye basketbolu diğer ülkelerde de aynı amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Tekerlekli sandalye basketbol sporuna ilk başlarda rehabilitasyon amaçlı bakılırken daha sonra performans sporu haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı bitiminde oluşturulan Uluslararası Tekerlekli Sandalye Basketbol Federasyonu (İWBF) tekerlekli sandalye basketbol kurallarını belirleyen ve organizasyonlarını yapan kuruluştur. Uluslararası ilk müsabakalar Londra’da 1948 yılında yapılmıştır. Resmi olarak ise 1960 yılında düzenlenen Roma olimpiyatlarının ardından birinci paralimpik oyunlarında tekerlekli sandalye müsabakaları düzenlenmiştir. Bu tarihten itibaren her 4 yılda bir düzenlenen paralimpik oyunlarında tekerlekli sandalye basketbol branşı düzenli olarak yer almıştır. İlk tekerlekli sandalye basketbol Dünya Şampiyonası ise Belçika’da 1973 yılında düzenlenmiştir. Tekerlekli sandalye basketbol Dünya Şampiyonası da paralimpik oyunlar gibi 4 yılda bir düzenlenmektedir. İWBF Dünya şampiyonalarının ve paralimpik oyunlarının yanı sıra Asya, Avrupa, Amerika, ve Afrika şampiyonaları da düzenlemektedir (23).

Türkiye’de ise tekerlekli sandalye basketbol sporu TBESF’nin düzenlediği Süper lig, 1.lig, 2.lig ve bölgesel liglerde müsabakalar yapılmaktadır. Tekerlekli sandalye basketbol Türkiye A Milli Takımı Avrupa’nın ilk sekiz takımı arasında yer almaktadır. Türkiye tekerlekli sandalye basketbol branşında süper ligde 12, 1.ligde 12, 2.ligde 12, bölgesel liglerde ise 28 takım olmak üzere toplam 64 takım ile Avrupa’nın en büyük ligine sahiptir. Her hafta ortalama 30 müsabaka yapılarak toplamda sezon içinde 500 ‘den fazla müsabaka yapılmaktadır. Türkiye A Milli Takımı; 2009 Avrupa ikinciliği, 2013 Avrupa ikinciliği, 2014 Dünya üçüncülüğü, 2015 Avrupa ikinciliği, 2016 olimpiyat dördüncülüğü ve 2017 Avrupa birinciliği gibi dereceler elde etmiştir (18).

Tekerlekli sandalye basketbol oyun kuralları, basketbol oyun kurallarının engellilere uyarlanmış halidir. Tek fark ise tekerlekli sandalyenin kullanımında ortaya çıkan mekanik kurallardır. Sahanın uzunluğu ve potaların yüksekliği normal basketbol ölçüleri ile aynıdır. Kurallarda bazı değişiklikler vardır. Örneğin basketboldaki hatalı yürüme yerine, sporcu topu sektirmeden veya elinden çıkarmadan tekerlekli sandalyenin çemberini üç kez arka arkaya ittirdiğinde hatalı sürüş ihlali yapmış olur (18).

1984 yılında İWBF, farklı fiziksel potansiyele sahip olan tüm sporcular arasında eşit rekabet şartlarını sağlamak için günümüzde kullanılan sınıflama kriterlerini oluşturmuştur. İlk başlarda dört sınıftan oluşan puanlama sistemi daha sonra açık olarak bir alt veya bir üst sınıfa dahil edilmeyen sporculara yarım puanlı değerler verilerek 1.5, 2.5, 3.5 ara sınıflar eklenmiştir. Minimal disabilitesi olan sporcular için de 4.5 puan eklenmiştir. Sporculara sınıflandırma derecesine göre uygun puan verilir ve sahadaki 5 oyuncunun toplam puanı da 14’ü

geçmemelidir. Sınıflamada amaç sporcunun eğitimi, beceri düzeyi ve tecrübesine bakılmaksızın temel hareket veya fonksiyonlarının ortaya konmasıdır (24).

Sporcunun bedensel engel derecesi arttıkça sahip olacağı sporculuk puanı azalmaktadır. Sporcuların puanı hakkında tam karar verilemiyorsa artı veya eksi yarım puan verilir. 18 yaş altı erkek sporcular, oyuna girdiklerinde iki puan eksik değerlendirilerek genç oyuncu kategorisinde oynatılır. Bayan sporcuların kendilerine ait bir liginin bulunmamasından dolayı oyuna girdiklerinde bir buçuk puan eksik değerlendirilirler (23).

Sporculara verilen puanlamada esas alınan engel durumları şunlardır:

1 puan: Karın kaslarını kontrol edemeyen T1-T7 parablejiler. Gövde kaslarında kontrolü olmayan ve kol tutulumu olan polio sekelliler.

2 puan: Alt ekstremitte kontrolü olmayan polio sekelliler. T8-L1 parablejiler.

3 puan: Kalça adduksiyon ve fleksiyon kontrolü olan fakat ekstansiyon ve abduksiyon kontrolü olmayan L2-L4 parablejiler. Çok kısa güdüğü kalmış veya kalça dezartikülasyonu olan dizüstü amputasyonlular. Alt ekstremitede minimal kontrolü olan polio sekelliler.

4 puan: En az bir taraftan kalça abduksiyon ve ekstansiyon kontrolü olan L5-S1 parablejiler. Hemipelyektomililer. Bir bacağı tutulmuş polio sekelliler.

4,5 puan: Tek taraflı diz altı ve bazı çift taraflı amputasyonlular. Ayak bileği, diz ve kalçasında ileri derecede ortopedik sorunu olanlar. Ayakta minimal tutulumu olan polio sekelliler (23).

3.1.7 Kişilik Kavramı

Kişiliğin tanımına geçmeden önce köken ve etimolojik olarak açıklamak daha uygun olabilir. Klasik Latince'de persone, Orta Çağ Latince'sinde personalitas, Fransızca'da personalite, İngilizce'de personality ve Almanca'da personlichkeit kelimelerinden gelen kişilik, Klasik Latince'de maske veya maske altındaki şey anlamlarında kullanılmaktadır (25).

Kişilik kavramının gelişim aşamaları bazı araştırmalara göre psikoloji bilimi çalışmalarının öncesine dayanmaktadır. Empedocles (M.Ö.450) kişiliği; su, toprak, hava ve ateş gibi kozmik elementler aracılığıyla sevgi-nefret ilişkisi ile tanımlayan ilk kişi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Antik Yunan filozoflarından ve modern tıbbın kurucusu Hipokrat ise hastaların tedavi süreçleri içerisinde birbirine benzer bazı özellikler gösterdiğini, bazı hastaların ise tamamen farklı tutumlar sergilediğini gözlemlenmiştir. Hipokrat, hastaları gözlemleri sonucu belirli kriterlere göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Grup lideri olmaya eğilimli olanları (korelik), yaşamlarına düzen ve karamsarlık hâkim olanları (melankolik), yüksek sesle konuşan ve geç kalma özellikleri ön planda olanları (optimist) ve izlemeyi tercih edip başkasının seçimiyle her yöne gitme eğiliminde olanları (soğuk kanlı) olarak gruplamaya çalışmıştır. Hipokrat'ın bu tanımlarını günümüz tıp bilimi artık benimsemiyor olsa da kişilik ile ilgili araştırmaların ve incelemelerin kökeni Hipokrat'ın bu sınıflandırmasına dayanmaktadır (26).

Kişilik, a'dan z'ye bir insanı ilgilendiren her şeyi içermektedir. Kişilik, ana rahminden itibaren başlayarak ömrünün sonuna kadar devam eden uzun ve kesintisiz bir süreçtir. Kişilik psikolojide önemli bir konu olup kişiliğin birden fazla tanımı bulunmaktadır (27) .

Bunlardan bazıları şunlardır:

Cüceloğlu'na göre kişilik, insanın iç ve dış çevresiyle kurduğu ve kendini diğer insanlardan ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir (28).

Kişilik, insanın davranış biçimlerinin, ilgilerinin, yeteneklerinin ve diğer psikolojik özelliklerinin en karakteristik ve orijinal bütünüdür (29).

Kişilik, insanın bütün ilgilerinin, yeteneklerinin, dış görünüşünün, tutumlarının, konuşma tarzının ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terimdir (30).

Kişilik; zamanın insanlara birer sosyal ve biyolojik özellikler olarak yüklediği, belli bir zaman içerisinde de sürekliliğini koruyan bireyin psikolojik davranışlarındaki (duygular, eylemler ve düşünceler) ortaklıkların ve farklılıkların hepsini belirleyen eğilim ve karakterlerin tamamına verilen bir addır (31).

3.1.8 Kişiliğin Oluşmasına Etki Eden Faktörler

Kişiliğin oluşmasında etkili olan faktörler; Sosyo-kültürel faktörler, gensel ve bedensel yapı faktörler, aile değişkeni, sosyal yapı sosyal sınıf özellikleri, coğrafi ve fiziki faktörler, sosyal gruplar içindeki yetişkinler ve yaşlılar grubu, doğum sırasındaki faktörler şeklinde sıralanabilir (32).

3.1.8.1 Genetik ve Bedensel Faktörler

Kişiliğin oluşmasında etkili olan faktörlerin başında kalıtsal özelliklerin geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Genetik yapı, baba ve annenin kromozomları ile bir kuşaktan diğerine geçmesiyle oluşur ve insan hayatında önemli bir etkiye sahiptir (33). Beden yapısı, zihinsel kapasite, fiziksel görünüş

gibi özellikler kalıtımla gelen özelliklerdir. Genetik yapı fiziksel özellikleri, fiziksel özellikler ise bireyin kişilik özelliklerini etkilemektedir (32).

3.1.8.2 Sosyo- Kültürel Faktörler

İnsanın davranışlarının çoğunda yaşadığı çevredeki kültürün yansıması vardır. Bütün insanlar, kalıtım ve çevre şartları ile karşılıklı etkileşmesi sonucunda meydana gelen gelişmeyle birlikte olgunlaşarak belirli bir kişilik özelliğini kazanırlar (32).

3.1.8.3 Aile Faktörü

İnsanın kişiliğinin biçimlenmesinde en önemli çevresel etken ailedir. Aile özel davranışların kazanılmasında önemli rol oynar ve çocuklar anne-babayı örnek alarak bazı davranışlarda bulunurlar (34).

3.1.8.4 Coğrafi ve Fiziki Faktörler

Kişilik oluşumunda coğrafyanın da etkileri vardır. Kıyı bölgelerde, dağlık bölgelerde, ovalarda, sıcak ya da soğuk iklimlerde yaşayan insanların kişilik farklılıklarının bulunduğunu söylemek mümkündür (35).

3.1.8.5 Diğer Faktörler

Kişiliğin oluşumunda kültürel, kalıtsal, yapısal, coğrafi ve ailevi faktörlerin yanı sıra yetişkinler grubu, kitle iletişim araçları ve doğum sırasının da etkileri görülmektedir. Alfred Adler'e göre doğum esnası da kişilik üzerinde etkilidir. Alfred Adler'in kuramına göre birinci çocuk daha yetenekli ve zeki olacak daha kolay sosyal ilişkiler kuracaktır. Bireyin kişilik gelişiminde sevgi,

bağımsızlık, başarılı olma, takdir edilme, ait olma isteği gibi psikolojik ihtiyaçlar vardır (32).

3.1.9 Kişilik ve Spor

Kişiliğin sportif performansla ilişkisi hakkında yapılan çalışmalarda iki farklı grup ortaya çıkmıştır. Morgan birinci grubu, kişiliğin sportif başarı ile önemli derecede bir ilişkisinin olduğunu savunan saf görüşü benimseyenler olarak tanımlarken ikinci grubu ise kişiliğin sportif başarıyla herhangi bir ilgisinin olmadığını savunan şüpheli grup olarak tanımlamıştır. Ne saf ne de şüpheli görüşün doğru olduğu ortaya çıkmıştır. Kişilik ile sportif başarı arasında bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkün ama bu ilişki mükemmel olmaktan kesinlikle uzaktır. Kişilik özellikleri ile içinde bulunulan özel durumların bilinmesi, sportif davranışı ve başarıyı öngörmeye yardım etse dahi, bu öngörü kesin değildir. Örneğin, olimpiik düzeydeki uzun mesafe koşan atletlerin içedönük kişilik özelliği göstermesi, uzun mesafe koşan atletlerin başarılı olması için içine dönük kişilik özelliği taşımak zorunda olduğu anlamına gelmez. Benzer olarak futbolda başarılı orta saha oyuncularından bazılarının saldırgan kişilik özellikleri göstermesi diğer başarılı orta saha oyuncularının da saldırgan kişilik yapısına sahip olduğu anlamına gelmez. Tek başına kişilik, spor ve egzersizdeki davranış nedenini açıklamak için yeterli değildir. Spor ve egzersiz içindeki davranışların sebebini anlamak ve öngörmek için kişilik özelliklerinin ve içinde bulunulan durumun fizyolojik, bilişsel ve sosyolojik değişimlerle beraber düşünülmesi gerekmektedir (36).

1960'lı yıllardan beri çeşitli araştırmalarda, kişilik ve sportif başarı arasındaki ilişki araştırılmış ve spor yapanların spor yapmayanlara göre farklı

kişilik özelliklerine sahip olduğu görülmüştür. Spor yapan bireylerin spor yapmayanlara göre daha bağımsız, objektif ve daha az endişeli gibi farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu da kabul edilmektedir (37).

Sporcudaki olması gereken kişilik özellikleri olarak spor psikologları bir ortak özellikler dizisinde uzlaşmaktadır. Bunlar;

- Antrenman yapmak ve fedakârlıklar göstermek temel bir zorunluluktur.
- Sporcular, her engellemelere (seyirci, hava şartları, rakipler, hakemler vb.) karşı amaçladıkları performansı sergilemek için psikolojik ve fiziksel kapasitesini tamamen zorlamak zorundadır.
- Sporun kişiye etkisi bedenseldir ve aynı zamanda da ruhsaldır. Bahsedilen etkiler yarışmada ve antrenmanlarda farklılık gösterebilir.
- Sporcu üzerinde toplumun baskısı bulunur.
- Sporcu kendi yapısına karşı düşman olan ortam içerisinde.

Bütün unsurlar, özel bir kişilik gerektirmektedir ve sporcudaki kişilik yapısına olumlu ya da olumsuz bazı değişikliklere neden olabilmektedir (38).

3.1.10 Karar Verme

İnsan, hayatı süresince olumlu veya olumsuz birçok olay ve durumla karşı karşıya kalmaktadır. Değişim gösteren bu olaylar ve durumlar arasında kendisine en uygun olana karar vererek yaşantısına yön vermektedir. Hareketlilik ve değişkenlik içerisinde olan modern dünya, insan hayatına yenilik ve çeşitlilik katmakla birlikte insanı bir karar verme zorunluluğuna da itmektedir. Bu hareketli

yeni yaşama uyum sağlayabilmek için daha hızlı ve daha mantıklı kararlar alabilmek çok önem arz etmektedir (39).

Karar, dilimizde bir konuyu detaylıca düşünüp akıl süzgecinden geçirdikten sonra bir yargıya varmak, devamlılık, bir işi sonuna kadar sürdürme, sabır, yerinde tahmin gibi anlamlara gelmektedir. Kararsız ise sabırsız, bir işi sonuna kadar götürecek direnci gösterememe, düzensiz, istikrarsız, tedirgin, rahatsız, huzursuz gibi anlamlara gelmektedir. Karar kavramı, İngilizce ve Fransızcadaki karşılığı olan "decision", Latince; kesmek, kesintiye uğratmak, direnç, karşıtlığı sona erdirmeye anlamına gelen "decidere" teriminden gelmektedir. Bu terimin kuvvetli bir iş ve hareket anlamını kapsadığı görülmektedir. Burada söz konusu iş ve hareket, kararsızlık, düzensizlik, istikrarsızlık, sabırsızlık, uyumsuzluktan doğan karşılıklı halini sona erdiren hareketi ifade etmektedir. Bu durumda diyebiliriz ki; karar terimi eylemden ayrılarak gerçekte, hareketsizlik ve kararsızlık halinden eylem ve harekete geçmek anlamına gelmektedir (40).

Karar, bir sonuca erişmek için insanın elindeki olanak ve şartlara göre olası çeşitli eylem planlarından en uygun olanı tercih etmesidir. Karar verme ise çeşitli durumlar arasından tercih yapmakla ilgili bilişsel ve tutumsal çabaların bütünüdür (41). Karar verme, insanı diğer canlılardan ayıran ve üstün kılan; akıl, düşünce, bilinç, irade, mantık olarak donatılmış insana özgüdür (42).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde karar ile karar vermenin açık bir şekilde birbirinden ayrıldığını söyleyebiliriz. Aradaki bu farkın karar verme davranışının bir süreçte sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Karar verme genel anlamıyla insanın birçok seçenek arasından kendisine en uygun olanı seçmesidir diyebiliriz. Böylelikle insan, yaşantısını daha olumlu daha doğru ve

daha uyumlu bir şekilde devam ettirebilecektir. Karar, sözlükte bir işin sonunda kuşkuların, tartışmaların, karmaşıklığın son bulduğu; tercih edilen yolun kullanılmaya başlandığı doğru düşünme sürecinin son ürünü olarak tanımlanmaktadır. Karar vermek, sunulan tercihler arasından en çok yararı sağlayacak olanı seçmektir (43).

Kavram olarak karar verme, bireyin birçok eylem alternatifini belirgin bir duruma getirdikten sonra değerlendirdiği ve bu değerlendirme sonucunda bir alternatifi uygulamak için tercih ettiği karmaşık fakat gitgide yükselen bir sıra basamağı veya aşamalar bütünü olarak tanımlandığı gibi (44), bir gereksinimi karşılamak adına düşünülen obje, birey ya da sonuca götürülebilecek birçok seçenek olduğunda atılan bir adım, bir davranış olarak da tanımlanabilir (45).

Hızlı bir gelişim ve değişim içerisinde olan dünyada insanlar güncel, çağdaş ve modern kalmak adına sürekli olarak karar verme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Özellikle teknolojinin önlenemez hızlı gelişimi ve yükselişi karşısında insanlar birden fazla tercihle karşı karşıya kalmaktadır. Karar verme, bir gereksinimi ya da arzu edilen bir durumu karşılamak için düşünülen bir nesneye ulaştırabilecek birden fazla yol olunca yaşanan ikilem arasında sorunu çözmek, sıkıntıyı gidermek adına bireyin kendine bir yön belirlemesi veya yol seçmesi olarak tanımlanabilir. Önem arz eden konularla ilgili bir karar alınacaksa çıkacak neticeleri önceden hazırlama, sonuçları kestirebilme ve nihai hedefe ulaşmada etkisi en fazla olana yönelme çok önem kazanmaktadır (41). Bundan dolayı birey, önemli konularda bir karara varacağı zaman hassas davranarak emin adımlarla amacına ulaşacaktır.

Koçel'e (42) göre karar verme kavramı üzerinde birçok tanım yapılmış fakat bir tanım üzerinde bir düşünce mutabıklığına varılamamıştır. Ancak yapılan tanımlara bakıldığında karar verme ile ilgili bazı ortak özellikler çıkarılmıştır. Bu özellikler:

- Kararımıza etki eden hangi eylemi seçtiğimizdir,
- Eylemlerimizi etkileyen, verdiğimiz her türlü hükümlerdir,
- Değerlendirmeler neticesinde karar verme sürecidir,
- Hedefe varmada çeşitli tutumlar içeren seçenekler arasından en çok etki edeni seçme işidir,
- Soruna yönelik çözüm üretme işlemidir,
- Ortaya çıkan sorunlarla ilgili bilgi kaynaklarını yorumlama, açıklama ve karşılaştırma yaparak bir yargıya ulaşma işidir,
- Bir süreçtir (41).

Kuzgun, karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için gerekli olan üç şartın olması gerektiğini belirtmiştir (46). Bunlar:

1. Karar verme gereksinimini ortaya çıkaracak bir sıkıntının olması ve bireyin bu sıkıntıyı hissetmesi,
2. Ve bu sıkıntıyı çözebilecek birçok yolun bulunması,
3. Ve bireyin sıkıntıyı çözmek adına bu yollardan birisini seçme özgürlüğüne sahip olması.

Karar verme becerisi, yaşantımızda çok önemli bir beceridir. Doğru yerde, doğru zamanda alınan en mantıklı kararlar bireyin yaşantısında olumlu değişimlere yol açabilmektedir (47). Üzerinde yeterince düşünülmemiş ve bunun

sonucunda alınmış yanlış kararlar ise bireyin yaşantısını olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir (48).

3.1.11 Karar Verme Kavramının Önemi

Bireyin karşılaştığı sorunlar, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde karar verme işlemi gerektirmektedir (49).

Bireyin uygun ve doğru kararlar alabilmesi için öncelikle seçenekleri doğru algılaması gerekir. Sonrasında ise birey, kendi ihtiyaçları ile seçenekler arasındaki doğru ilişkiyi kurabilmelidir (50).

Karar verme durumu ile karşı karşıya kalındığı zaman, olumlu ve olumsuz bütün ihtimalleri aynı anda değerlendirmek pek mümkün olmamaktadır. Bu sebeptendir ki karar verme işlemlerinde belirli bir düzen sıralaması yapmak yerinde olur. Çünkü bu sıralama işlemi alınan kararlara doğrudan doğruya etki edebilmektedir (51).

Karar verme öncesi ve karar verme sonrası yaşanan duygular her zaman beklentilerimize uygun cevap vermemektedir. Karar verme durumu, bir sorunu çözmemizi sağlarken başka sorunların da ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Olumlu karar yol ve yöntemlerini kullanarak başarılı karar veren bireyler, gerekli olan bütün bilgi ve gerçekleri toplamaktadırlar. Olumsuz karar yol ve yöntemlerini kullanarak karar verme sorunu yaşayan bireyler ise karar verme anında sürekli olarak bir sorundan başka bir soruna geçmektedirler (52).

Karar verme, insanlar için önem teşkil eden bir süreçtir. Bireylerin kendilerini daha güvende hissedebilmesi; sağlam, doğru, güvenilir ilişkiler kurabilmesi; sorumluluk paylaşabilmesi ve iyi bir geleceğe hazırlanması bu

sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine bağlıdır. Bundan ötürü bireyler daha verimli ve daha başarılı bir süreç geçirmiş olurlar (53).

Etkili karar verme becerisine sahip olan insanların sorumluluk almaktan kaçınmadıkları, mantığa uygun karar verme tarzını kullandıkları, kendilerine olan güven duygusunun yüksek olduğu ve hayatlarında daha başarılı ve daha mutlu oldukları belirtilmektedir. Etkili karar verme becerisine sahip olmayan insanların ise daha durağan, daha çekingen, başkalarının etkisinde kalan ve özgüven sorunu yaşayan insanlar oldukları belirtilmektedir. Bundan dolayı karar verme becerisinin önemli bir eğitim konusu olduğu ve eğitim ortamlarında üzerinde durulması gerektiği bir hayat becerisi(kazanım) olarak bireylere öğretilmesi gerekmektedir (54).

3.1.12 Karar Verme Süreci

Karar verme süreci kararı verecek olan kişiler açısından çok önemli olmakla beraber üzerinde durulması gereken bir durumdur. İnsanların karar verme eyleminden önceki adımların araştırılması, yıllar boyunca hep merak konusu olmuştur. Yapılan bilimsel araştırmalarda karar verme süreci çeşitli bölümlerden oluşmuştur. İlk olarak John Dewey, karar verme sürecinde bilimsel yöntemlerin kullanılabileceğini ileri sürmüştür. Problemin anlaşılması, problemle ilgili bilgilerin toplanması, bilgilerin çözümlenmesi ve yorumlanması, seçeneklerin değerlendirilmesi, seçenekler arasından en iyi yolun belirlenmesi, karar verme stilinin uygulanması ve değerlendirilmesi basamaklarından oluştuğu söz konusu çalışmalarında belirtmiştir (55).

Karar verme, birçok süreç basamağından oluşmaktadır. Karar vermeden önce birey, karar sonrası çıkacak olan olası sonuçları değerlendirir. Birey, karar verme aşamasında iken mevcut seçenekleri değerlendirip kendisine uygun olan seçeneğe karar verdikten sonra diğer seçenekleri elemeye tabi tutar. Birey karar verme sürecinin sonrasında ortaya çıkan sonuçları değerlendirir ve yorumlar (56).

Karar kuramıyla ilgili araştırmaların daha çok süreç üzerinde durması gerektiğini belirten Zeleny, karar verme sürecinin dönemlerini üçe ayırmaktadır (57).

1- Bir çatışmayla başlayan karar öncesi dönemin birey üzerindeki karar verme zorunluluğu, bir huzursuzluğa ve bir gerginliğe sebep olmaktadır. Birey, kendince uygun bulduğu seçenekleri aramaya başlar ve ortaya çıkacak olan sonuçların etraflica bir değerlendirmesini yapar. Kararı verecek olan birey topladığı bütün bilgileri değerlendirdikten sonra bir sıralama yapar.

2- Karar döneminde ise birey, karar verme sürecine uyum sağlayarak elindeki bütün seçenekleri karşılaştırır ve seçenekler arasından eleme yapar. Birey, ideale en yakın olduğunu düşündüğü seçeneğe yönelir ve kararını belirler.

3- Karar sonrası dönemde ise birey verdiği kararın uygulanması sonucunda ortaya çıkacak olan sonuçlar hakkında bir değerlendirme yapar.

Mintzberg ve Westley'in karar verme süreci hakkındaki yorumları ise şu şekildedir:

1. Anlamlandırma (tanımlama)

2. Teşhis koyma

3. Düzene koyma

4. Kaniya varma(karar verme)

Karar verme süreci net bir şekilde böyle ifade edilebilir (49).

Köksal ise karar verme sürecini dört farklı aşamaya ayırmıştır. Köksal, karar verme sürecinin yolunda ve iyi bir şekilde ilerleyebilmesi için birinci aşamadan üçüncü aşamaya kadar her şeyin doğru yapılması gerektiğini savunmuştur (58).

1. Hedefin belirlenmesi

2. Hedefe ulaşmak için seçeneklerin toplanması

3. Seçenekleri önemine göre derecelendirmek

4. Derecesine göre en önemli olan seçeneğin seçilmesi

Doğru, iyi ve yerinde karar verebilmek için karar verme sürecinin hangi aşamalardan geçerek karara varıldığını bilmek gerekir. Karar verme süreci; fikir üretme, anlamlandırabilme ve bir yargıya varma sürecidir. Bu manada bakıldığında psikolojik bir yöne sahip olduğu da söylenebilir (59).

Karar verme süreci bir bakıma bireyin iç dünyasında denge sağlama, huzura erdirme olarak da düşünülebilir. Birey karar verirken gerek iç dünyasına yönelik ihtiyaçlarını gerekse de çevresel beklentilerini karşılamak ve doyurmak için çaba sarf eder. Bu amacına ulaşmak için ise var olan bireysel ve çevresel kaynaklarını en doğru şekilde kullanması gerekir (60).

3.1.13 Karar Verme Stilleri

Karar verme stili, birey kararı vermeye yakın bir durumdayken gösterdiği tepki, yaklaşımı ve eylemleri ile sergilediği duruş biçimidir (61). Karmaşık bir evre olan karar verme ve problem çözme işi kişi değişik davranışlar ile yöntemler belirleyerek bunları değerlendirir ve sonuca varmak için bir seçenek üzerinde karara varıp bu kararı uygular. Kişinin gerek kendisi gerekse seçenekler arasında bilgi edinmesi ve bu bilgileri işleme yolunu şekillendiren bazı stratejik yöntemlerin kullanılması ile oluşan zaman dilimi olarak düşünülmektedir. Karar verme stratejisi bireyin karar verme problemine bakış biçimini ve karar verirken izlenen yoldur (62).

Birey karar verme aşamasındayken farklı yöntemler kullanmaktadır. Karar verme aşamasındayken kullanılan bu farklı yöntemler bireyi bir çatışmanın içerisine iter ve bu durum bireyi çatışmadan kaçınmaya ya da çatışmayla yüzleşmeye iter. Karar verme aşamasındayken kullanılan stratejiler; önceden planlı bir şekilde uygulamaya geçildiği gibi ani bir şekilde bireyin karşısına gelişigüzel de çıkabilmektedir. Bu stratejilerin bir arada birbirleri ile ilintili bir şekilde kullanılması da olası bir durumdur. Karar verme stratejileri, sarf edilen gayret ve bir şeye tesir etme bakımından değişiklik gösterebilmektedir (63).

İlk olarak Dinklage'nin isimlendirdiği ve sonrasında birçok araştırmacının bu başlıklar üzerinde araştırma yaptığı karar verme stratejileri şunlardır (64).

İçtepesel Karar Vericiler: Seçenekleri yeterli seviyede değerlendirmeden içten gelindiği gibi karar verme stratejisidir.

Kaderci Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler kararlarını çevresel olaylara ya da kaderlerine bırakırlar.

Boyun Eğici Karar Vericiler: Bu bireyler kendi kararlarını verirken diğer insanların kendi yerlerine karar almalarını isterler ve başkalarının plan ve düşünceleri ile hareket ederler.

Erteleyici Karar Vericiler: Bu bireyler, sürekli problemlerle ilgili düşüncelerini ve kararlarını ertelerler.

Kararsız Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler, aldıkları kararı değiştirmek isteyip hiçbir karardan hoşnut olmamaktadırlar.

Mantıklı Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler, biliş ve duygularını dengeleyip akılcı bir yaklaşımı temel alırlar. Seçenekleri karşılaştırıp kendilerine faydalı olan seçeneği seçerler.

Donup Kalarak Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler, kararlarının sorumluluklarını kabul ederler ama karar verirken zorlanmaktadırlar.

Gerçekten Kaçan Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler araştırmalardan saparak karar vermede kaçınırlar.

Riske Girmek İstemeyen Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler alternatifleri sürekli ellerinde bulundurarak risk oranı en az olan kararı beklerler.

Bağımsız Karar Vericiler: Bu stratejiye sahip bireyler başkalarından etkilenmeyip kendi kararlarını verirler (63).

Karar verme kavramı üzerinde çalışmalar yapan bazı kuramcılar, karar ve stilleri konusunda kararsızlık düşüncesinin üzerinde durulması gereken ayrı bir

konu olduğu ve kararsızlığın kaçınılması gereken bir davranış olduğunu belirtmişlerdir. Kararsızlık stilini sergileyenler, karar veren ancak verdikleri karardan hoşnut olmayanlar diye tanımlanmışlardır. Karar verme stilleri üzerinde yapılan araştırmalara bakıldığında mantıklı karar verme stilinin en etkili yol olduğu görölmektedir (65).

3.1.14 Sporda Karar Vermenin Önemi

Politika, sosyal yaşam, okul ve benzeri hayatın içinde birçok alanda karar verme çok önemli olduğu gibi sporda da önemli bir yer tutmaktadır. Günümüz spor müsabakalarında teknik ve taktik bakımından çok hızlı olmayı gerektirmektedir. Karşılaşma esnasında oyun dinamiklerinin değışmesi, özellikle de toplu sporlarda oyun sisteminde beklenmedik ani değışimlerin yaşanmasından dolayı sporcuların oyun içerisinde çok iyi düşünmesi ve yerinde kararlar vermesini gerekmektedir (51).

Karar verme stili bireyin günlük hayatında çok önemli olduğu gibi spor yaşamında da karar verme stili oldukça önemlidir. Doğru zamanda, doğru yerde verilen kararlar sporu olumlu etkilediği gibi alınan yanlış kararlar da hem sporcuyla hem de müsabaka sonucunu olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple üst düzey sporcuların müsabaka esnasında doğru ve hızlı karar verebilmesi için bilgi kaynaklarını iyi değerlendirmesi gerekmektedir (65).

Kendine has bazı özellikleri barından sporda karar verme kavramının temel özelliği müsabaka esnasında doğal bir şekilde meydana gelmesidir. Müsabaka esnasında sporcunun birçok görevi olmakla birlikte oyuncunun kendine has olan gizil güç sayesinde tercih yelpazesi çok geniştir. Örneğin; bir futbolcu

sahaya çıktığında önceden öğrenilmiş olan bazı kalıplara göre hareket etmek yerine oyun esnasında beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan önceden hazırlığı yapılmamış durumlar karşısında kararlarını, sorumluluğunu, yaratıcılığını özgürce kullanmak durumunda kalır. Spor ortamları zaman içerisinde değişkenlik gösteren dış dinamiklere de sahiptir. Bu sebeple spor ortamlarında verilen kararların çoğu da dinamik bir yapı gösterir. Müsabaka içerisindeki dinamik yapıdan dolayı sporcu bilgiyi oluşturma becerisine ihtiyaç duyar. Sporcunun müsabaka esnasında karşı karşıya kaldığı bu dinamik durum, sporcuyu bazen ilgisiz bilgilere sevk edebilir veya çeşitli engellemelerden dolayı farklı bilgilere yöneltebilir. Güçlük ve baskı altında yapılan sportif etkinliklerde, sporcular tarafından yapılan çoğu davranışların müsabaka esnasında açık bir şekilde sergilenmektedir (66).

Gerek kişisel özelliklerin gerekse durumsal özelliklerin sürekli değişmesi sporcuların oyun içerisindeki taktiksel ve davranışsal tepkilerini de etkileyebilmektedir. Bundan dolayı karar verme stili sporda önem arz etmektedir (67). Sportif beceri fazla bilginin kısa sürede işlenmesini gerektirir. Bundan dolayı sporcu sürekli karar vermeyle karşı karşıya kalır. Bir müsabaka ortamında sporcunun anlamlı çevresel bilgi ile aldatıcı çevresel bilgiyi birbirinden ayırt etmesi gerekmektedir (50).

Sporcunun karar verme yeteneği ile sportif başarı arasında karar vermenin ne derece etki ettiğini belirlemeye çalışan araştırmacılar uzun zamandır bu konu üzerinde durmaktadırlar. Sportif başarının oluşmasında sadece fizyolojik, psikolojik, teknik ve taktik çalışmaların yeterli olmadığı, bunun yanında zihinsel faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. Sportif başarısının belirlenmesinde karar verme becerisi büyük önem taşımaktadır. Bir sporcunun kararı hem

kendisini hem de takımını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bundan dolayı spor araştırmacıları, spor eğitmenleri sportif başarı için oldukça önemli olan sporcunun karar verme becerisini geliştirmek için üzerinde ciddiyeyle durdukları birtakım çalışmalar yapmaktadırlar. Araştırmacıların üzerinde ciddiyeyle durdukları sporcunun karar verme becerisi hakkındaki bu çalışmalar ve antrenmanlarda yapılan gözlemler sonucunda; sporcunun karar verme becerisinin geliştiği, yaratıcılıklarının arttığı ve daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir (68).

Spor yapan bireylerin spor ortamlarında nasıl düşündükleri, mevcut durumu nasıl değerlendirdikleri, kararları nasıl aldıkları laboratuvar ortamlarında araştırılması gereken önemli bir konudur (69).

4. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örneklemini, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analizler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

4.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; Şanlıurfa, Malatya ve Gaziantep illerindeki ampute futbol ve tekerlekli sandalye basketbol sporcularının kişilik özellikleri ve karar verme stillerini bazı değişkenlere (engel sebepleri, engel yaşı, kişinin; konuşkan olması, karamsar hüzünlü olması, içine kapanık olması, dikkatli karar vermesi, kaçınan karar vermesi, erteleyici karar vermesi, panik karar vermesi) göre incelenmesi amaçlanmıştır.

4.2 Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2018-2019 sezonunda Şanlıurfa, Malatya ve Gaziantep illerinde bulunan 5 ampute futbol ve 7 tekerlekli sandalye basketbol takımlarında (Süper lig, 1.lig, 2.lig ve bölgesel lig) oynayan ve bu takımlardaki toplam sporcu sayısının % 70'ine tekabül eden ortalama 80 erkek sporcu ve 30 bedensel engelli sedanter erkek bireye anket uygulanmıştır.

4.3 Verilerin Elde Edilmesi

Veri toplama aracı olarak birinci bölümde katılımcıların yaş, spor branşı, eğitim-öğretim düzeyi, medeni durum, engel nedenleri, engel yaşları, oynadıkları lig gibi bilgileri edinmeye yönelik araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu; ikinci bölümde “Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği”; üçüncü bölümde ise “Melbourne Karar Verme Ölçeği” kullanılmıştır. Beş faktörlü kişilik ölçeğinde;

dışa dönüklük, sorumluluk, uyumluluk, deneyimlere açıklık, duygusal dengesizlik alt boyutlarında inceleme yapılırken Melbourne karar verme ölçeğinde ise dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme alt boyutları incelenmiştir.

4.4 Envanterin Uygulanması

Beş faktörlü kişilik ölçeği ve Melbourne karar verme ölçeği sporculara ve sedanter bireylere araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

4.4.1 Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği

Beş faktör kişilik ölçeği ilk olarak Donahue ve Kentle tarafından geliştirilmiş ve Aydoğmuş tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 44 sorudan oluşup beşli likert türünden bir ölçektir. Ölçek ile bireyin beş farklı kişilik özelliğini hangi düzeyde kendisinde taşıdığı tespit edilmektedir. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır (70).

Alt boyutları kapsayan sorular:

Dışa dönüklük: 1, 6 (ters), 11, 16, 21 (ters), 26, 31 (ters) ve 36 numaralı toplam 8 adet sorudan oluşmaktadır.

Uyumluluk: 2 (ters), 7, 12 (ters), 17, 22, 27 (ters), 32, 37 (ters) ve 42 numaralı toplam 9 adet sorudan oluşmaktadır.

Sorumluluk: 3, 8 (ters), 13, 18 (ters), 23 (ters), 28, 33, 38 ve 43 (ters) numaralı toplam 9 adet sorudan oluşmaktadır.

Duygusal dengesizlik: 4, 9 (ters), 14, 19, 24 (ters), 29, 34 (ters) ve 39 numaralı toplam 8 adet sorudan oluşmaktadır.

Deneyimlere açıklık: 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 (ters), 40, 41 (ters) ve 44 numaralı toplam 10 adet sorudan oluşmaktadır.

Ters sorular, anketin çapraz kontrolünü ve sorulara verilen cevapların tutarlılığını test etmede yardımcı olabilmektedir. Ölçeğin güvenirliği genel olarak Cronbach's Alpha katsayısı $\alpha = 0,787$ şeklinde hesaplanmıştır. Test edilen bu değere göre ölçeğinin neredeyse yüksek derecede güvenilir bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (26).

4.4.2 Melbourne Karar Verme Ölçeği

Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (Melbourne Decision Making Questionary) Mann ve Diğ. (1998) tarafından üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme yöntemlerini karşılaştırmak amacı ile geliştirilmiştir. Melbourne Karar Verme Ölçeği Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısma ayrılmaktadır. Her iki bölümde de 3'lü likert tip (Doğru, Biraz Doğru, Doğru Değil) cevaplama seçenekleri bulunmaktadır. I. kısım: Karar vermede öz saygıyı belirlemeye yöneliktir. Altı maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin I kısmındaki altı maddeden üçü (2,4,6) ters puanlanmaktadır. Maddelere verilen "Doğru" yanıtı 2 puan, "Bazen Doğru" yanıtı 1 puan, "Doğru Değil" yanıtı 0 puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 12'dir. Yüksek puanlar karar vermede öz saygının yüksek olduğunun göstergesidir. II. Kısım ise 22 maddeden oluşup dört alt faktörü bulunmaktadır.

Alt faktörleri kapsayan sorular ise ;

Dikkatli Karar Verme Stili: 2, 4, 6, 8, 12, 16. Maddeler

Kaçınan Karar Verme Stili: 3, 9, 11, 14, 17, 19. Maddeler

Erteleyici Karar Verme Stili: 5, 7, 10, 18, 21. Maddeler

Panik Karar Verme Stili: 1, 13, 15, 20, 22. Maddeler

Ölçeğin iç tutarlılığı sırasıyla alt boyutlar için; “Karar vermede öz saygı $\alpha=72$ ”, “Dikkatli karar vermede $\alpha=80$ ”, “Kaçınan karar vermede $\alpha=78$ ”, “Erteleyici karar vermede $\alpha=65$ ” ve “Panik karar vermede $\alpha=71$ ” şeklinde hesaplamıştır (71).

4.5 İstatistiksel Analizler

Araştırmada elde edilen bulguların değerlendirilmesinde, SPSS programı kullanılmıştır. Verilerin normallik dağılımı için Shapiro – Wilk ve Kolmogorow-Smirnov normallik testleri kullanılırken bağımsız gruplar arası farklılıklarda tek yönlü varyans analizi (One- Way- ANOVA- LSD, Bonferroni, Post Hoc Tests) ve bağımsız örneklem t-testi(Independent Samples T- Test) yapıldı. Anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edildi.

5. BULGULAR

Tablo 1 Araştırmaya Katılan Engellilerin Yaş Dağılımları

Yaş	n	%
10-20 Yaş	22	20,0
21-30 Yaş	35	31,8
31-40 yaş	31	28,2
41 Yaş ve Üzeri	22	20,0
Toplam	110	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan engellilerin yaş dağılımına bakıldığında, %20’si 10-20 yaş, %31,8’i 21-30 yaş, %28,2’si 31-40 yaş ve %20’si 41 yaş ve üstü olduğu tespit edildi.

Tablo 2 Araştırmaya Katılan Engellilerin Spor Branşı Dağılımları

Spor Branşı	n	%
Ampute Futbol	40	36,4
Tekerlekli Sandalye Basketbol	40	36,4
Spor Yapmayan	30	27,3
Toplam	110	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılan engellilerin spor branşı dağılımına bakıldığında, %36,4’ünün ampute futbol oynadığı, %36,4’ünün tekerlekli sandalye basketbol oynadığı ve %27,3’ünün spor yapmadığı tespit edildi.

Tablo 3 Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim-Öğretim Düzeyi Dağılımları

Eğitim-Öğretim Düzeyi	n	%
İlkokul	19	17,3
Ortaokul	30	27,3
Lise	50	45,5
Ön Lisans	7	6,4
Lisans	4	3,6
Toplam	110	100,0

Tablo 3’de arařtırmaya katılan engellilerin eēitim-ōēretim dūzeyi daēılımlarına bakıldığında, %17,3’ū ilkokul, %27,3’ū ortaokul, %45,5’i lise, %6,4’ū ōn lisans ve %3,6’sı lisans mezunu olduēu tespit edildi.

Tablo 4 Araştırmaya Katılan Engellilerin Medeni Durum Daēılımları

Medeni Durum	n	%
Evli	44	40,0
Bekar	66	60,0
Toplam	110	100,0

Tablo 4’de araştırmaya katılan engellilerin medeni durumlarının daēılımına bakıldığında, %40’ının evli ve %60’ının ise bekar olduēu tespit edildi.

Tablo 5 Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Nedenleri Daēılımları

Engel Nedenleri	n	%
Doēum Öncesi	37	33,6
Hastalık	41	37,3
Kaza	32	29,1
Toplam	110	100,0

Tablo 5’de araştırmaya katılan engellilerin engel nedenleri daēılımına bakıldığında, %33,6’sı doēum ōncesi, %37,3’ū hastalık ve %29,1’i kaza sonucu olduēu tespit edildi.

Tablo 6 Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Yaşı Daēılımları

Engel Yaşı	n	%
1-10 Yıl	20	18,2
11-20 Yıl	34	30,9
21 Yıl ve Őzeri	56	50,9
Toplam	110	100,0

Tablo 6’da araştırmaya katılan engellilerin engel yaşlarının dağılımına bakıldığında, %18,2’si 1-10 yıl, %30,9 11-20 yıl ve %50,9’u ise 21 yıl ve üstü olduğu tespit edildi.

Tablo 7 Araştırmaya Katılan Engellilerin Lig Dağılımları

Lig Dağılımları	n	%
Birinci Lig	14	12,7
Süper Lig	55	50,0
Bölgesel Lig	11	10,0
Spor Yapmıyor	30	27,3
Toplam	110	100,0

Tablo 7’de araştırmaya katılan engellilerin lig dağılımına bakıldığında, %12,7’si birinci ligde, %50’si süper ligde, %10’unun bölgesel ligde oynadığı tespit edildi.

Tablo 8 Araştırmaya Katılan Engellilerin Ölçeklerden Elde Ettikleri Değerler

	Parametre	n	Min.	Maks.	$\bar{X}$	Ss.
Kişilik Ölçeği	Dışa Dönüklük	110	9,0	37,0	25,1	4,8
	Uyumluluk	110	13,0	37,0	28,2	4,4
	Sorumluluk	110	12,0	39,0	28,3	4,6
	Deneyimlere Açıklık	110	16,0	46,0	32,1	6,6
	Duygusal Dengesizlik	110	8,0	35,0	23,5	4,7
Melbourne Karar Verme Ölçeği	Öz saygı	110	6,0	18,0	11,6	2,1
	Dikkatli Karar Verme	110	6,0	17,0	9,5	2,6
	Kaçıngan Karar Verme	110	6,0	18,0	12,2	2,8
	Panik Karar Verme	110	6,0	15,0	10,1	2,1
	Erteleyici Karar Verme	110	5,0	15,0	10,1	2,3

Tablo 8’de araştırmaya katılan engellilerin kişilik ve karar verme ölçeklerinden elde ettikleri dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, deneyimlere açıklık, duygusal dengesizlik, öz saygı, dikkatli karar verme, kaçıngan karar

verme, panik karar verme, erteleyici karar verme alt boyutlarının ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 9 Araştırmaya Katılan Engellilerin Medeni Durumlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Medeni durum	n	$\bar{X}$	Ss.	t	Sd.	p
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	Evli	44	24,8	4,8	-,670	108	,504
	Bekar	66	25,4	4,8			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	Evli	44	28,0	4,2	-,387	108	,699
	Bekar	66	28,3	4,6			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	Evli	44	27,9	5,1	-,746	108	,457
	Bekar	66	28,6	4,3			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	Evli	44	32,5	6,7	,482	108	,714
	Bekar	66	31,8	6,5			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	Evli	44	23,4	3,8	-,208	108	,631
	Bekar	66	23,6	5,2			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	Evli	44	11,4	2,2	-1,050	108	,296
	Bekar	66	11,8	2,0			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	Evli	44	9,6	2,2	,535	108	,521
	Bekar	66	9,4	2,8			
Karar Verme Ölçeği (Kaçınan Karar Verme)	Evli	44	12,3	2,5	,306	108	,594
	Bekar	66	12,1	3,0			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	Evli	44	10,3	1,9	,644	108	,760
	Bekar	66	10,0	2,2			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	Evli	44	10,0	2,2	-,597	108	,552
	Bekar	66	10,2	2,4			

* $p < 0.05$

Tablo 9'a göre; araştırmaya katılan engellilerin medeni durumları bakımından kişilik ve karar verme ölçeklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi ($p > 0.05$).

Tablo 10 Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Nedenlerine Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Neden	n	$\bar{X}$	Ss.	F	Sd.	p
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	Doğum Öncesi	37	24,7	5,5	,597	2	,553
	Hastalık	41	24,8	4,0			
	Kaza	32	25,9	5,0			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	Doğum Öncesi	37	28,1	5,1	,868	2	,423
	Hastalık	41	27,6	4,3			
	Kaza	32	29,0	3,6			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	Doğum Öncesi	37	27,3	5,8	1,551	2	,217
	Hastalık	41	29,1	4,1			
	Kaza	32	28,4	3,5			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	Doğum Öncesi	37	31,1	7,5	,727	2	,546
	Hastalık	41	32,8	6,3			
	Kaza	32	32,3	5,9			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	Doğum Öncesi	37	22,8	5,0	,626	2	,486
	Hastalık	41	23,8	5,0			
	Kaza	32	24,0	3,7			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	Doğum Öncesi	37	10,9	2,4	3,043	2	,052
	Hastalık	41	11,9	2,1			
	Kaza	32	12,0	1,4			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	Doğum Öncesi	37	9,6	2,5	,197	2	,410
	Hastalık	41	9,7	2,9			
	Kaza	32	9,6	2,5			
Karar Verme Ölçeği (Kaçıngan Karar Verme)	Doğum Öncesi	37	12,0	2,7	2,340	2	,821
	Hastalık	41	11,7	2,9			
	Kaza	32	13,0	2,7			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	Doğum Öncesi	37	9,8	1,9	,899	2	,101
	Hastalık	41	10,1	2,1			
	Kaza	32	10,4	2,4			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	Doğum Öncesi	37	9,9	2,2	,719	2	,489
	Hastalık	41	10,0	2,4			
	Kaza	32	10,5	2,4			

*p<0.05

Tablo 10'a göre; araştırmaya katılan engellilerin engel nedenleri bakımından kişilik ve karar verme ölçeklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği bulundu ($p>0.05$).

Tablo 11 Araştırmaya Katılan Engellilerin Engel Yaşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Engel yaş	n	$\bar{X}$	Ss.	F	Sd.	P
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	1-10 Yıl	20	26,5	5,0	1,603	2	,206
	11-20 Yıl	34	25,5	4,3			
	21 Yıl ve Üzeri	56	24,4	5,0			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	1-10 Yıl	20	29,3	4,2	1,019	2	,365
	11-20 Yıl	34	28,4	3,7			
	21 Yıl ve Üzeri	56	27,7	4,8			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	1-10 Yıl	20	28,3	3,5	,009	2	,991
	11-20 Yıl	34	28,4	4,1			
	21 Yıl ve Üzeri	56	28,3	5,3			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	1-10 Yıl	20	33,3	5,9	1,210	2	,449
	11-20 Yıl	34	30,7	6,0			
	21 Yıl ve Üzeri	56	32,5	7,1			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	1-10 Yıl	20	24,6	4,1	,774	2	,302
	11-20 Yıl	34	23,5	5,4			
	21 Yıl ve Üzeri	56	23,1	4,4			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	1-10 Yıl	20	12,2	1,1	1,907	2	,153
	11-20 Yıl	34	11,9	2,1			
	21 Yıl ve Üzeri	56	11,3	2,3			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	1-10 Yıl	20	9,4	3,2	,057	2	,237
	11-20 Yıl	34	9,6	2,4			
	21 Yıl ve Üzeri	56	9,4	2,6			
Karar Verme Ölçeği (Kaçıngan Karar Verme)	1-10 Yıl	20	12,8	2,5	1,047	2	,944
	11-20 Yıl	34	12,4	2,8			
	21 Yıl ve Üzeri	56	11,8	2,9			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	1-10 Yıl	20	10,8	2,2	1,457	2	,354
	11-20 Yıl	34	10,1	2,0			
	21 Yıl ve Üzeri	56	9,8	2,1			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	1-10 Yıl	20	10,9	2,3	2,245	2	,111
	11-20 Yıl	34	10,4	2,5			
	21 Yıl ve Üzeri	56	9,7	2,2			

* $p < 0.05$

Tablo 11'e göre; araştırmaya katılan engellilerin engel yaşlarına göre kişilik ve karar verme ölçeklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği saptandı ($p > 0.05$).

Tablo 12 Araştırmaya Katılan Engellilerin Yaşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Yaş	n	$\bar{X}$	Ss.	F	Sd.	p
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	10-20 Yaş	22	25,7	5,1	,207	3	,891
	21-30 Yaş	35	24,8	5,3			
	31-40 yaş	31	25,3	4,6			
	41 Yaş ve Üzeri	22	24,9	4,1			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	10-20 Yaş	22	27,8	4,0	,196	3	,899
	21-30 Yaş	35	28,5	5,2			
	31-40 yaş	31	27,9	4,2			
	41 Yaş ve Üzeri	22	28,5	4,0			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	10-20 Yaş	22	27,5	4,5	,293	3	,830
	21-30 Yaş	35	28,5	4,6			
	31-40 yaş	31	28,5	5,1			
	41 Yaş ve Üzeri	22	28,5	4,3			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	10-20 Yaş	22	30,4	7,1	1,251	3	,778
	21-30 Yaş	35	31,4	6,7			
	31-40 yaş	31	33,7	6,4			
	41 Yaş ve Üzeri	22	32,5	6,2			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	10-20 Yaş	22	24,0	5,5	,579	3	,295
	21-30 Yaş	35	24,1	4,4			
	31-40 yaş	31	23,2	4,6			
	41 Yaş ve Üzeri	22	22,6	4,3			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	10-20 Yaş	22	11,8	1,4	,217	3	,884
	21-30 Yaş	35	11,8	1,8			
	31-40 yaş	31	11,5	2,2			
	41 Yaş ve Üzeri	22	11,4	2,8			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	10-20 Yaş	22	9,5	2,8	,924	3	,381
	21-30 Yaş	35	10,0	2,5			
	31-40 yaş	31	9,3	2,9			
	41 Yaş ve Üzeri	22	8,9	2,2			
Karar Verme Ölçeği (Kaçınan Karar Verme)	10-20 Yaş	22	12,4	3,0	,359	3	,432
	21-30 Yaş	35	12,4	2,4			
	31-40 yaş	31	12,1	3,4			
	41 Yaş ve Üzeri	22	11,7	2,4			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	10-20 Yaş	22	9,6	1,9	1,034	3	,783
	21-30 Yaş	35	10,5	2,0			
	31-40 yaş	31	9,9	2,4			
	41 Yaş ve Üzeri	22	10,1	2,0			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	10-20 Yaş	22	11,0	2,3	1,448	3	,233
	21-30 Yaş	35	10,1	2,6			
	31-40 yaş	31	9,8	1,9			
	41 Yaş ve Üzeri	22	9,7	2,5			

* $p<0.05$

Tablo 12'ye göre; araştırmaya katılan engellilerin yaşlarına göre kişilik ve karar verme ölçeklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edildi ($p>0.05$).

Tablo 13 Araştırmaya Katılan Engellilerin Lig Seviyelerine Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Lig	n	$\bar{X}$	Ss.	F	Sd.	p
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	Birinci Lig	14	25,1	3,2	1,517	3	,189
	Süper Lig	55	24,3	5,3			
	Bölgesel Lig	11	27,4	5,0			
	Spor Yapmıyor	30	25,8	4,1			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	Birinci Lig	14	29,2	4,2	,982	3	,261
	Süper Lig	55	27,6	4,5			
	Bölgesel Lig	11	29,6	5,1			
	Spor Yapmıyor	30	28,3	4,0			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	Birinci Lig	14	29,3	4,2	,778	3	,396
	Süper Lig	55	27,7	5,5			
	Bölgesel Lig	11	29,5	4,3			
	Spor Yapmıyor	30	28,4	2,9			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	Birinci Lig	14	32,4	6,2	,770	3	,183
	Süper Lig	55	31,2	7,2			
	Bölgesel Lig	11	33,5	5,8			
	Spor Yapmıyor	30	33,1	5,9			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	Birinci Lig	14	25,0	3,2	1,695	3	,558
	Süper Lig	55	22,6	4,7			
	Bölgesel Lig	11	25,2	5,0			
	Spor Yapmıyor	30	23,8	4,8			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	Birinci Lig	14	11,2	2,4	1,129	3	,931
	Süper Lig	55	11,4	2,1			
	Bölgesel Lig	11	11,5	1,0			
	Spor Yapmıyor	30	12,2	2,2			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	Birinci Lig	14	10,6	2,8	1,111	3	,845
	Süper Lig	55	9,5	2,2			
	Bölgesel Lig	11	9,1	3,0			
	Spor Yapmıyor	30	9,1	3,0			
Karar Verme Ölçeği (Kaçıngan Karar Verme)	Birinci Lig	14	12,5	1,8	,330	3	,243
	Süper Lig	55	11,9	2,7			
	Bölgesel Lig	11	12,7	3,3			
	Spor Yapmıyor	30	12,2	3,2			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	Birinci Lig	14	9,9	1,1	1,132	3	,578
	Süper Lig	55	9,8	2,0			
	Bölgesel Lig	11	10,18	2,9			
	Spor Yapmıyor	30	10,7	2,3			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	Birinci Lig	14	9,7	1,58	,400	3	,789
	Süper Lig	55	10,0	2,4			
	Bölgesel Lig	11	10,4	2,6			
	Spor Yapmıyor	30	10,4	2,4			

* $p < 0.05$

Tablo 13'e göre; araştırmaya katılan engellilerin lig seviyelerine göre kişilik ve karar verme ölçeklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi ($p>0.05$).

Tablo 14 Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim Seviyelerine Göre Kişilik Ölçeğinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

	No	Eğt.	n	$\bar{X}$	Ss.	Min.	Maks.	F	Sd.	P	Post
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	1	İlkokul	19	24,5	4,1	19,0	33,0	3,260*	3	,037*	3>2*
	2	Ortaokul	30	23,1	5,3	9,0	35,0				
	3	Lise	50	26,2	4,7	14,0	37,0				
	4	Üniversite	11	26,5	3,1	22,0	32,0				
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	1	İlkokul	19	28,0	2,9	22,0	33,0	2,285	3	,155	
	2	Ortaokul	30	26,5	5,3	13,0	36,0				
	3	Lise	50	28,9	3,9	19,0	37,0				
	4	Üniversite	11	29,4	4,7	20,0	36,0				
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	1	İlkokul	19	28,0	3,3	23,0	35,0	5,186*	3	,002*	3>2*
	2	Ortaokul	30	25,7	5,5	12,0	35,0				
	3	Lise	50	29,6	4,1	17,0	39,0				
	4	Üniversite	11	29,2	3,1	22,0	33,0				
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açık)	1	İlkokul	19	31,0	5,7	23,0	42,0	1,768	3	,160	
	2	Ortaokul	30	30,3	8,0	16,0	46,0				
	3	Lise	50	33,5	6,1	22,0	45,0				
	4	Üniversite	11	32,0	5,0	24,0	40,0				
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesiz)	1	İlkokul	19	24,2	4,6	17,0	35,0	1,348	3	,268	
	2	Ortaokul	30	22,0	5,3	8,0	31,0				
	3	Lise	50	24,0	4,0	14,0	34,0				
	4	Üniversite	11	23,7	5,1	18,0	34,0				

* $p<0.05$

Tablo 14'e göre; araştırmaya katılan engellilerin eğitim seviyelerine göre kişilik ölçeği uyumluluk, deneyimlere açıklık ve duygusal dengesizlik alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamadı ($p>0.05$). Ancak araştırmaya katılan engellilerin eğitim seviyelerine göre kişilik ölçeği dışa dönüklük ve sorumluluk alt boyutlarında anlamlı bir farklılık belirlendi ($p<0.05$). Her iki farklılıkta da yalnızca, eğitim seviyesi lise olan grubun eğitim seviyesi ortaokul

olan gruptan daha yüksek dışa dönüklük ve sorumluluk puanına sahip oldukları tespit edildi ($p<0.05$).

Tablo 15 Araştırmaya Katılan Engellilerin Eğitim Seviyelerine Göre Melbourne Karar Verme Ölçeğinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

	N	Eğt.	n	$\bar{X}$	Ss.	Min.	Maks	F	Sd.	p	Post
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	1	İlkokul	1	11,	1,6	6,0	14,0	1,243	3	,355	
	2	Ortaokul	3	11,	2,5	6,0	15,0				
	3	Lise	5	12,	1,9	6,0	18,0				
	4	Üniversit	1	11,	1,6	8,0	14,0				
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	1	İlkokul	1	10,	3,1	6,0	17,0	1,642	3	,189	
	2	Ortaokul	3	10,	2,3	6,0	16,0				
	3	Lise	5	9,0	2,5	6,0	16,0				
	4	Üniversit	1	8,9	2,2	6,0	12,0				
Karar Verme Ölçeği (Kaçınan Karar Verme)	1	İlkokul	1	11,	2,8	6,0	18,0	1,305	3	,193	
	2	Ortaokul	3	11,	2,0	8,0	16,0				
	3	Lise	5	12,	3,0	6,0	18,0				
	4	Üniversit	1	12,	3,0	8,0	16,0				
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	1	İlkokul	1	9,4	2,2	6,0	14,0	1,901	3	,422	
	2	Ortaokul	3	9,6	1,8	7,0	14,0				
	3	Lise	5	10,	2,0	7,0	15,0				
	4	Üniversit	1	10,	2,4	6,0	14,0				
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	1	İlkokul	1	9,1	1,9	5,0	13,0	2,888*	3	,048*	4>1*
	2	Ortaokul	3	9,7	2,0	6,0	13,0				
	3	Lise	5	10,	2,5	5,0	15,0				
	4	Üniversit	1	11,	2,1	8,0	14,0				

* $p<0.05$

Tablo 15'e göre; araştırmaya katılan engellilerin eğitim seviyelerine göre karar verme ölçeği öz saygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, panik karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık saptanamadı ($p>0.05$). Fakat araştırmaya katılan engellilerin eğitim seviyelerine göre karar verme ölçeği erteleyici karar verme alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulundu ($p<0.05$). Bu

farklılıkta sadece, eğitim seviyesi üniversite olan grubun eğitim seviyesi ilkokul olan gruptan daha yüksek erteleyici karar verme puanına sahip oldukları belirlendi ($p<0.05$).

Tablo 16 Araştırmaya Katılan Engellilerin Spor Branşlarına Göre Kişilik ve Karar Verme Ölçeklerinin Tüm Alt Boyutlarından Elde Ettikleri Puanların Karşılaştırılması

Parametre	Spor Branşı	n	$\bar{X}$	Ss.	F	Sd.	p
Kişilik Ölçeği (Dışa Dönüklük)	Ampute Futbol	40	24,7	5,4	,468	2	,628
	T. Sandalye Basketbol	40	25,1	4,7			
	Spor Yapmayan	30	25,8	4,1			
Kişilik Ölçeği (Uyumluluk)	Ampute Futbol	40	27,7	4,6	,447	2	,641
	T. Sandalye Basketbol	40	28,6	4,6			
	Spor Yapmayan	30	28,3	4,0			
Kişilik Ölçeği (Sorumluluk)	Ampute Futbol	40	27,5	5,2	,965	2	,384
	T. Sandalye Basketbol	40	29,0	5,0			
	Spor Yapmayan	30	28,4	2,9			
Kişilik Ölçeği (Deneyimlere Açıklık)	Ampute Futbol	40	31,9	7,1	,570	2	,462
	T. Sandalye Basketbol	40	31,5	6,7			
	Spor Yapmayan	30	33,1	5,8			
Kişilik Ölçeği (Duygusal Dengesizlik)	Ampute Futbol	40	22,6	4,8	1,391	2	,567
	T. Sandalye Basketbol	40	24,2	4,3			
	Spor Yapmayan	30	23,8	4,8			
Karar Verme Ölçeği (Öz saygı)	Ampute Futbol	40	11,2	2,2	2,250	2	,110
	T. Sandalye Basketbol	40	11,7	1,8			
	Spor Yapmayan	30	12,2	2,2			
Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme)	Ampute Futbol	40	9,3	2,5	,993	2	,188
	T. Sandalye Basketbol	40	9,9	2,4			
	Spor Yapmayan	30	9,1	3,0			
Karar Verme Ölçeği (Kaçınan Karar Verme)	Ampute Futbol	40	11,7	2,4	1,174	2	,374
	T. Sandalye Basketbol	40	12,6	2,7			
	Spor Yapmayan	30	12,2	3,2			
Karar Verme Ölçeği (Panik Karar Verme)	Ampute Futbol	40	9,6	1,8	1,698	2	,313
	T. Sandalye Basketbol	40	10,0	2,1			
	Spor Yapmayan	30	10,7	2,3			
Karar Verme Ölçeği (Erteleyici Karar Verme)	Ampute Futbol	40	9,9	2,2	,410	2	,665
	T. Sandalye Basketbol	40	10,1	2,4			
	Spor Yapmayan	30	10,4	2,4			

* $p<0.05$

Tablo 16'ya göre; araştırmaya katılan engellilerin spor branşlarına göre kişilik ve karar verme  l eklerinin tüm alt boyutlarından elde ettikleri puanların anlamlı bir farklılık göstermediği bulundu ($p>0.05$).

6. TARTIŞMA

“Ampute Futbol ve Tekerlekli Sandalye Basketbol Sporcularının Kişilik Özellikleri ve Karar Verme Stillerinin Karşılaştırılması” adlı bu araştırma, yaşları 10-50 arasında değişen 40 ampute futbol, 40 tekerlekli sandalye basketbol ve 30 sedanter(spor yapmayan) bedensel engelli birey üzerinde yapılmıştır.

Çetin ve ark. (72) tarafından tekerlekli sandalye basketbolcuları üzerine yapılan bir araştırmaya 18 takımdan 224 sporcu katılmıştır.

İnce (73) tarafından tekerlekli sandalye basketbolcuları üzerine yapılan başka bir çalışmaya yaşları ortalama 29.8 ± 7.8 yıl olan 39 erkek ve 9 kadın sporcu katılmıştır.

Yıldız ve ark. (74) tarafından ampute futbol üzerinde yapılan diğer bir araştırmaya yaşları 19-50 arasında değişen 33 sporcu katılmıştır.

Özkaya (75) tarafından ampute futbolcular üzerinde yapılan bir başka araştırmaya yaş ortalaması 25.5 ± 5.1 yıl olan 10 ampute futbolcusu katılmıştır.

Altun (2010) ve Akçalar (2007) tarafından yapılan çalışmalar, yaşları 18-45 arasında değişen 100 bedensel engelli üzerinde gerçekleştirilmiştir (76).

Civan ve ark. (77) tarafından yapılan bir başka araştırmaya 44 bedensel engelli birey katılmıştır.

İlgili alan yazın ile karşılaştırıldığında; bu araştırmanın örnekleminin ilgili alan yazınında gerçekleştirilen benzer araştırmaların örneklemeleri ile benzerlik göstermektedir. Bu verilere göre araştırmaya katılan bedensel engellilerin araştırmanın bağlı olduğu popülasyondan farklı olmadıkları söylenebilir.

Ulaşılabilen ilgili alan yazınında bu çalışmadaki değişken ve yöntemler kullanılarak yapılan benzer bir araştırmaya rastlanılmadı. Bu nedenle araştırmadan

elde edilen bulguların tartişması indirekt olarak ilgili alan yazındaki kuramlardan faydalanılarak yapılacaktır.

Araştırmaya katılan engellilerin medeni durumları bakımından kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu durumda araştırmaya sadece erkeklerin katıldığını göz önüne alarak; erkek bedensel engellilerde medeni durumun karar verme stillerinde ve kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılığa neden olmayacağı söylenebilir.

Buna ek olarak; araştırmaya katılan engellilerin engel sebeplerine göre kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir. Engel nedeni doğum öncesi, hastalık veya kazalardan kaynaklı bedensel engellilerin kişilik özellikleri ve karar verme stillerinin bu parametrelere göre farklılaşmayacağı söylenebilir.

Hastalık veya kaza sonucu engelli olan bireylerin doğum öncesi sebeplerden dolayı engelli olan bireylerden kişilik özellikleri ve karar verme stilleri açısından farklılık göstermemesi, bedensel engellilerin görme, işitme ve zihinsel fonksiyonlarını kaybetmemiş olmalarından kaynaklı olarak normal gelişen bireylerdekine benzer olarak şekillenmiş olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmaya katılan bedensel engellilerin yaşlarına göre kişilik özelliklerinde ve karar verme stillerinde anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan bedensel engellilerin engel yaşlarına göre de kişilik özellikleri ve karar verme stillerinde bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yaş ile birlikte meydana gelen fizyolojik, fiziksel, zihinsel ve psikolojik değişimler yaş ilerledikçe farklılaşmaktadır. Bununla birlikte; doğumdan

yetişkinliğe kadar olan sürede belirtilen bu parametreler hızlı değişmektedir. Ergenlik döneminin bitmesi ile hızlı değişen bu parametrelerin gelişimi ve değişimi yavaşlamaktadır. Araştırmaya katılan bedensel engellilerin engel yaşlarına ve yaşlarına göre kişilik özellikleri ve karar verme stillerinin farklılık göstermemesi bu durumla zıtlık göstermektedir. Yaş ve engel yaşı parametrelerinin bedensel engelli bireylerin karar verme stillerini ve kişilik özelliklerini etkilemeyeceği söylenebilir.

Araştırmaya katılan bedensel engellilerin eğitim seviyelerine göre kişilik özelliklerinin uyumluluk, deneyimlere açıklık ve duygusal dengesizlik alt boyutlarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Fakat araştırmaya katılan bedensel engellilerin kişilik özelliklerinin dışa dönüklük ve sorumluluk alt boyutlarında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Belirlenen bu iki farklılıkta da eğitim seviyesi lise olan grubun eğitim seviyesi ortaokul olan gruptan daha yüksek dışa dönüklük ve sorumluluk puanına sahip oldukları saptanmıştır. Buna ek olarak araştırmaya katılan bedensel engellilerin eğitim seviyelerine göre karar verme stillerinin öz saygı, dikkatli karar verme ve panik karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak araştırmaya katılan bedensel engellilerin eğitim seviyesine göre karar verme stillerinin erteleyici karar verme alt boyutunun anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Bulunan bu farklılıkta; eğitim seviyesi üniversite olan grubun eğitim seviyesi ilkokul olan gruptan daha yüksek erteleyici karar verme puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Kişilik, insanların diğer bireyleri nasıl etkilediklerini, kendilerini nasıl gördüklerini ve değerlendirdiklerini, dış ve iç ölçülebilir özelliklerinin neler

olduğu ve birey durum etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini açıklayan bir terimdir. İnsan davranışını anlamak için kişilik önemli bir araştırma alanı olmuştur. İnsanın kişiliğı, fizyolojik ve psikolojik unsurların karşılıklı etkileşimini içermektedir. Bu nedenle insanın geçmişi, çevresi, olgunluğu ve öğrenmesi gibi unsurların tümü kişiliğine katkıda bulunur (78).

Eğitim-öğretim ile birlikte bireylerin teorik ve pratik bilgilerinin artması ve gelişmesinin yanında onların dış dünya ile olan bağlantılarındaki etkileşimler için sosyal çevre ve farklı deneyim imkânları sunmaktadır. Bu araştırmada eğitim seviyesi lise olan bedensel engelli grubun eğitim seviyesi ortaokul olan gruptan daha yüksek dışa dönüklük ve sorumluluk puanlarına sahip olması kişiliğın belirtilen bu özelliklerinden kaynaklanmış olabilir. Ayrıca bu araştırmada bedensel engellilerin yaş ve engel yaşlarına göre kişilik özelliklerinin farklılık göstermediğı bulgusu, kişilik özelliklerinin bazılarının eğitim seviyesine göre farklılık gösterebileceğini destekler niteliktedir.

Bireyin karar verme stilleri, bireysel özellikleri ile yakından ilişkilidir. Bu stilleri kullanırken karar vermek, bilgi toplama aşamasında bu bilgileri özümsemek, hem kavramların hem de bilgileri ayırtırmak için daha önceden bilişsel stillerini temel alırlar. Stillerin oluşmasında kişilik özelliklerinin yanında sosyo-kültürel faktörlerde etkili olmaktadır (63).

Bu araştırmada ilgili alan yazınının aksine, araştırmaya katılan bedensel engellilerin eğitim seviyelerine göre karar verme stillerinin sadece erteleyici karar verme alt boyutunda eğitim seviyesi üniversite olan bedensel engellilerin eğitim seviyesi ilkokul olan bedensel engellilerden anlamlı olarak daha yüksek olması ilgili alan yazınındaki bilgilerle örtüşmemektedir.

Bedensel engelli bireylerin aile üyelerine, arkadaşlarına ve yakın çevrelerine karşı kendilerini sorumlu hissettikleri ve böylesi bir sorumluluk duygusunun tüm bedensel engellilerde karar verme mekanizmasını benzer olarak etkileyebileceği söylenebilir. Bu araştırmada bedensel engellilerin eğitim seviyelerine göre kişilik özelliklerinin sadece erteleyici karar verme puanlarının anlamlı olarak farklılık göstermesi bu sebeplerden kaynaklanmış olabilir. Tüm bunlara ek olarak engelli bireylerin aynı zamanda kararlarının kontrolü, içtepesel denetim ve kendine saygı ile yakından ilgilidir. Ayrıca ilgili alan yazının aksine bedensel engellilerdeki bu araştırmanın sonuçları engelli bireylerin karar verme stillerine etki mekanizmalarının karmaşıklığını da ortaya koymaktadır. Bu karmaşık yapı bedensel engellilerin karar verme stillerini olumsuz etkileyebilir.

Araştırmanın ana problemine göre; araştırmaya katılan bedensel engelliler arasında spor yapma durumuna göre kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Tekerlekli sandalye basketbol, ampute futbol ve sedanter bedensel engellilerin karar verme stillerinin ve kişilik özelliklerinin sportif yaşama göre farklılık göstermediği söylenebilir. Araştırmaya katılan tekerlekli sandalye basketbolcuları ve ampute futbolcuların oynadıkları lig seviyelerine göre kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin sedanter bedensel engelli bireylerden anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın ana probleminden elde ettiğimiz bu iki sonuç birbirini desteklemektedir. Bunların aksine ilgili alan yazınında farklı sonuçlar da mevcuttur.

Yapılan ilgili alan yazın taramasının sonucunda spor ile kişilik özellikleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar çok fazla olmamakla

birlikte engelliler ve engelli sporcular üzerine yapılmış araştırma sayısı yok denilebilecek kadar azdır.

Engelliler üzerine bu araştırmadaki değişkenlerin kullanıldığı başka bir araştırmaya ulaşılamadığından dolayı bu araştırma verilerine göre bedensel engellilerde sportif faaliyetlere katılımın karar verme stilleri ve kişilik özelliklerini etkilemeyeceği söylenebilir.

Son olarak araştırmada elde edilen verilere göre bedensel engelli erkek bireylerin medeni durumu, engel nedeni, yaşı, engel yaşı, eğitim seviyesi, spor yapma durumu ve spor yapma durumunda lig seviyesine kişilik özellikleri ve karar verme özelliklerinin anlamlı bir farklılık göstermediği, araştırmada verilerin kendi içinde birbirlerini desteklediği, bedensel engelli bireylerin karar verme stillerinin ve kişilik özelliklerinin benzer olduğu söylenebilir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ampute futbol ve tekerlekli sandalye basketbol sporcularının kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin karşılaştırılmasının amaçlandığı bu araştırmada, araştırmaya katılan bedensel engellilerin yaş, engel yaşı ve eğitim seviyesi değişkenlerine göre karar verme becerilerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$). Buna ek olarak ampute futbolcuların, tekerlekli sandalye basketbolcuların ve sedanter bedensel engelli bireylerin karar verme stilleri ve kişilik özellikleri bakımından da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Sonuç olarak; ampute futbol, tekerlekli sandalye basketbol ve sedanter bedensel engelli bireylerin kişilik özelliklerinin ve karar verme stillerinin çeşitli demografik değişkenlere ve spor yapma durumu ile birlikte ilgili spor branşının lig seviyesine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermeyeceği söylenebilir.

Öneriler;

- Bu çalışmada elde edilen verilere göre gelecekte yapılacak olan araştırmalar bu çalışmadaki değişken ve yöntemlerle tekrarlanabilir.
- Bu araştırma bir tarama ve betimsel araştırma olduğundan dolayı ilgili alan yazınında kullanılan değişken ve yöntemlerin kullanıldığı deneysel araştırmalara da ihtiyaç vardır.
- Bu araştırmadaki değişkenler ve yöntemler kullanılarak bayan bedensel engellilerinde katılım göstereceği bir araştırma yapılabilir.
- Engelliler üzerinde yapılan araştırmaların sayısı azdır. Engellilere yönelik çalışmaların ve araştırmaların sayısının artması gerekmektedir.

8. KAYNAKÇA

1. Tezcan M. Kur'an'ın bedensel engellilere yaklaşımı. KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi 2007; 10: 137-186.
2. Öztürk M. Türkiye'de Engelli Gerçeği. İstanbul: Ajansvısta Matbaacılık, 2011.
3. Özsoy Y, Özyürek M, Eripek S. Özel Eğitime Giriş. Ankara: Karatepe Yayınları, 1997.
4. Yetim A. Sosyoloji ve Spor. Ankara: Topkar Matbaacılık, 2000.
5. Gür A. Özürlülerin Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 2001.
6. Mor A. Engelli Bireylerde Egzersizin Uyku Düzeni ve Aile İçi Sosyal İlişkilere Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009.
7. Şahin A. Spor Yapan ve Yapmayan Bedensel Engelli Bireylerin Öfke İfade Tarzlarının Araştırılması. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.
8. Şahin E. Sporcu ve Sporcu Olmayan Bedensel Engelli Bireylerin Öz güven ve Sosyal İstenirlik Durumlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Düzce: Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2016.
9. İlkim M. Farklı Spor Kulüplerinde Düzenli Fiziksel Aktivite Yapan Down Sendromlu Bireylerin Ailelerinin Yaşam Memnuniyeti ve Sürekli Kaygı Durumları. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017.
10. Tınar Y. Engellilere Yönelik Hizmetlerin Yönetimi ve Sunumu. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2018.
11. Erden G, Akdur S, Angın E, ve ark. Otizm Spektrum Bozukluğu. Ankara: 2016.
12. Varol N. Erken Çocukluk Dönemindeki Görme Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi. Ankara: Karatepe Yayınları, 1996.
13. Vuran S. Özel Eğitim. Ankara: Maya Akademi, 2013.
14. İlkim B. 13-14 Yaş Arası İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Erkek Öğrencilerin Bazı Motorik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017.
15. Yanlıç N. Oturarak Voleybol Oynayan Engelli Sporcularda Benlik Saygısı. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2011.
16. Tükel Y. Görme Engelli Judocuların Denge Performanslarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.

17. Şentürk U. Bedensel Engelli 13-18 Yaş Amputelerin Yaşam Kalitelerinin ve Serbest Zaman Alışkanlıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017.
18. <http://www.tbessf.org.tr/branslar/?catid=1> (Erişim Tarihi: 10/02/2019).
19. Han M. 1.Lig Ampute Futbol Takımlarında Bacak ve El Kavrama Kuvvetinin Sportif Performansa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2018.
20. Yıldız H. Ampute Futbolcularda Hazırlık Dönemi Çalışmalarının Fiziksel ve Fizyolojik Parametreler Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2014.
21. Sarıgöz AO, Kayıhan G, Erkılıç AO, ve ark. Türkiye’de ampute futbolun kısa tarihçesi. International Journal Of Cultural and Social Studies 2017; 3(SI):53.60.
22. Sunay H. Ampute Futbol Oyun Kuralları Kitabı, 2013.
23. Gezinci C. Engelli Takım Sporlarında Sponsorluğu Başarı Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2012.
24. Polat G. Bedensel Engelli Sporcularda Oluşan Spor Sakatlıkları ve Rehabilitasyon Sürecinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.
25. Gümüş Ö. Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler Kültürlerarası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD). Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
26. Uludağ Y. İş Tatmininde Kişilik Özelliklerinin ve Sosyal İlişkilerin Rolü: Bir Enerji İşletmesinde Araştırma. Doktora Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2017.
27. Tazegül Ü. Güreşçilerin Kişilik Özellikleri ile Stresle Başa Çıkma Özellikleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2012.
28. Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı. İstanbul: 10. Baskı, Remzi Kitapevi, 2002.
29. Erikson EH. İnsanın Sekiz Çağı. Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık, 1984.
30. Baymur F. Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1994.
31. Eroğlu F. Davranış bilimleri. İstanbul: 5.Baskı, Beta Basım, 2000.
32. Tatlılıoğlu K. Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsayı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.

33. Oktay, H. İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Motivasyonu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2007.
34. Kültür YZ. Ortaöğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Liderlik Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.
35. Zel U. Kişilik ve Liderlik. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.
36. Weinberg RS, Gould D. Foundations of Sport and Exercise Psychology, Champaign: Human Kinetics, 2003.
37. Tiryaki Ş. Spor psikolojisi. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi, 2000.
38. Korkut Ç. Karate Antrenörlerinin Kişilik Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.
39. Katman M. Meslek Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri ile Karar Verme Stillerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
40. Tosun K. İşletme Yönetiminin Genel Esasları. Ankara: Savaş Yayınları, 1992.
41. Kuzgun Y. Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. Ankara: VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1992.
42. Koçel T. İşletme Yöneticiliği. İstanbul: Beta Basım, 2001.
43. Taşgıt MS. Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
44. Deniz ME. Karar verme stilleri ve beş faktör kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi 2011; 1: 97-113.
45. Akpınar Ö, Temel V, Birol SŞ, ve ark. Üniversitede okuyan hokey sporcularının karar verme stillerinin belirlenmesi. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2015; 9: 92-99.
46. Avşaroğlu S. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
47. Güçray SS. Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 1998; 9: 7-16.

48. Güçray SS. Ergenlerde karar verme davranışlarının öz-saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2001; 8: 106-121.
49. Yıldız S. Eğitim Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
50. Uzunoglu ÖU. Türk Futbol Hakemlerinin Karar Verme Stillерinin Klasmanlarına ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2008.
51. Akcan İO. Elit Oryantiring Sporcularının Görsel Reaksiyon Süreleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2016.
52. Erözkan A. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi 2011; 3: 60-74.
53. Dereli E, Acat MB. Okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin karar verme stratejileri ile sınav kaygıları arasındaki ilişki. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011;2:77-87.
54. Dinçer N. Spor Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri ile Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2013.
55. Kırgil F. Beden Eğitimi Öğretmenleri ile Diğer Branş Öğretmenlerinin Karar Verme ve Atılganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlikler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.
56. Eraslan M. Üniversite spor bölümü öğrencilerinin atılganlık ve karar verme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2015; 1: 214-223.
57. Deniz ME. Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
58. Temel V. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, Problem Çözme Becerileri, Karar Verme Stilleri ve Öfke Tarzları. Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
59. Kurban C. Bireysel Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
60. Deryahanoğlu G. Kick Boks Hakemlerinin Karar Verme ve Atılganlık Düzeylerinin Algılanan Mesleki Yeterlilik Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2014.

61. Phillips SD. Decision-making styles and problem-solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 1984; 31: 497-502.
62. Kuzgun Y. Meslek Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
63. Payne WJ, Eric, JJ, James RB. The Adaptive Decision Maker. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
64. Sinangil HK. Yönetici adaylarında karar verme ile kaygı ilişkileri. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Ankara, 1993.
65. Leveaux R. Facilitating referee's decision making in sport via the application of technology. *Communications of the IBIMA*, 2010; 2: 1-8.
66. Johnson JG. Cognitive modeling of decision making in sports. *Psychology of Sport and Exercise*, 2006; 7: 631-652.
67. Kelecek S, Altıntaş A, Aşçı FH. Sporcuların karar verme stillerinin belirlenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 2014; 1: 21-27.
68. Egesoy H, Eniseler N, Çamlıyer H, ve ark. Elit ve elit olmayan futbol oyuncularının karar verme performanslarının karar verme hızı ve verilen kararın doğruluğu açısından karşılaştırılması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 1999; 2: 22-33.
69. Çetin MÇ. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Sosyal Beceri Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2009.
70. Ülker M. Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri, Karar Verme Stilleri, Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017.
71. Deniz ME. Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2004; 15: 23-35.
72. Erkmén N, Revan S, Çakmakçı E, vd. I Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. Konya: Canlı Ofset, 2011.
73. İnce G. Tekerlekli sandalye basketbolu oynayan bireylerin egzersiz bağımlılığı durumlarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilim Dergisi* 2011; 13: 233-239.
74. Yıldız H, Biçer M, Akcan F, vd. Ampute futbolcularda hazırlık dönemi çalışmalarının fiziksel ve fizyolojik parametreler üzerine etkileri. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi* 2016; 7(1): 45-52.
75. Özkaya G. Ampute Futbol Oyuncularının Kas Aktivasyon Paternlerinin Yüzeysel Elektromiyografi ile İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2013.

76. Yılmaz A, Şentürk U, Ramazanoğlu F. Bedensel engellilerde spor konulu araştırmaların içerik analizi. Spor Yönetimi Ve Bilgi Teknolojileri 2014; 9(1-2): 28-42.
77. Civan A, Özdemir İ, Taş İ, ve ark. (2012). Bedensel engelli ve engelli olmayan tenis sporcularının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi 2012; 14(1): 14-24.
78. Yüksel O. Davranış Bilimleri. Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.

9. EKLER

Ek-1: Anket formu

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı, Kişisel bilgi formu ve anket soruları yapılacak olan yüksek lisans bitirme çalışmam kapsamında veri toplamak amacıyla düzenlenmiştir. Çalışmaya katılım tamamen isteğe bağlıdır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Sorulara içten cevaplar vermeniz araştırma güvenirliği açısından önemlidir. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Muhammet ACET
Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz:

Kadın() Erkek()

2) Yaşınız:.....

3) Eğitim durumunuz:

() İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön lisans () Lisans ()
Lisansüstü

4) Medeni haliniz:

Evli() Bekar ()

5) Engel sebebiniz:

Doğum Öncesi () Hastalık () Kaza() Diğer (Belirtiniz).....

6) Kaç yıldan beri engellisiniz:.....

7)

8) Spor dalınız:

Ampute Futbol ()

Tekerlekli Sandalye Basketbol ()

9) Oynadığınız takımın bulunduğu il:

Şanlıurfa()

Malatya()

Gaziantep()

10) Hangi ligde oynuyorsunuz:

Süper lig()

1.lig()

2.lig ()

Diğer()

KİŞİLİK ANKETİ

NO	BEN	Hiç katılmıyorum	Çok az katılmıyorum	Biraz katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Çok fazla katılıyorum
1	Konuşkan biriyim					
2	Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım					
3	Bir işi eksiksiz yaparım					
4	Karamsar, hüzünlü biriyim					
5	Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim					
6	İçine kapanık biriyim					
7	Yardımseverim					
8	Bazen dikkatsiz davranabiliyorum					
9	Rahatım, strese girmem					
10	Pek çok farklı konuda merakım vardır					
11	Enerjik biriyim					
12	Kavgacı biriyim					
13	Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim					
14	Gergin olabilirim					
15	Zeki, derin düşünebilen biriyim					
16	Diğer insanları heveslendiririm					
17	Bağışlayıcıyım					
18	Dağınık olmaya yatkın biriyim					
19	Endişeli biriyim					
20	Hayal gücüm yüksek biriyim					
21	Suskun biriyim					
22	Güvenilir biriyim					
23	Tembel olmaya eğilimliyim					
24	Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam					
25	Yaratıcıyım					
26	Kendine güveni olan biriyim					
27	Başka insanlara karşı soğuk ve ilgisizim					

28	Bir işi bitirene kadar azimle çalışan biriyim					
29	Ruhsal durumu çabuk değişen biriyim					
30	Sanatsal ve estetik şeyler benim için önemlidir					
31	Bazen utangaç ve çekingenim					
32	Herkese karşı düşünceli ve saygılıyım					
33	Verimli çalışan biriyim					
34	Gergin durumlarda, ortamlarda sakin kalabilirim					
35	Rutin, tek düze işleri yapmayı tercih ederim					
36	Dışa dönük, sosyal biriyim					
37	Bazen diğer insanlara kaba davranırım					
38	Plan yapar ve bu planları uygulayım					
39	Kolayca sinirlenen biriyim					
40	Fikirler üzerinde düşünmeyi ve onları dile getirmeyi seven biriyim					
41	Sanata karşı pek ilgili değilim					
42	İşbirliği yapmayı seven biriyim					
43	Dikkatim çabuk dağılır					
44	Sanat, müzik ve edebiyat alanlarında kendini geliştirmiş biriyim					

Melbourne Karar Verme Ölçeği

NO	KISIM I	Doğru	Bazen Doğru	Doğru Değil
1	Karar verme yeteneğime güvenirim.			
2	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.			
3	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.			
4	Kendimi o kadar cesaretsiz hissedirim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.			
5	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.			
6	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.			

NO	KISIM II	Doğru	Bazen Doğru	Doğru Değil
1	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.			
2	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.			
3	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.			
4	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.			
5	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.			
6	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.			
7	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.			
8	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.			
9	Karar vermekten kaçınırım.			
10	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.			
11	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem			
12	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.			
13	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.			
14	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.			
15	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.			
16	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.			
17	Zorunda kalmadıkça karar vermem.			
18	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.			
19	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.			
20	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.			
21	Karar vermeyi ertelerim.			
22	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.			

Ek-2:Etik kurul kararı

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
19.04.2018	08	25	Doç. Dr. Ercan GÜR

KARAR

“Ampute Futbol ve Tekerlekli Sandalye Basketbol Sporcularının Kişilik Özellikleri ve Karar Verme Sitillerinin Karşılaştırılması (2018-2019 Örneği)” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	İmza	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	İmza	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza
Dr. Öğr. Üyesi Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	Bulunmadı	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet TUZCU (Üye)	İmza

10. ÖZGEÇMİŞ

01.04.1990 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Malatya Hacı İbrahim Işık İlköğretim Okulunda tamamladı. Malatya Fatih Lisesinde 2007 tarihinde mezun oldu. 2014 yılında İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünü tamamladı. 2014 yılında Şanlıurfa Turluk Ortaokulunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliğine başladı. 2016 Yılında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Yüksek Lisansa başladı. 2017 yılında Adıyaman Koçali Ortaokuluna tayin oldu.